

H. Chr. Bergersen's slekt og historie

Hans Christian Bergersen's slektshistorie og historie, nedskrevet av ham selv i august 1925. Han fylte 90 år 25. september, og døde 27. november samme år.
Hans historie for perioden etter at han kom til Kvæfjord er nedskrevet av hans sønn Bernhard Bergersen.

Ved overføring til trykt tekst er det ikke tatt spesielt hensyn til den opprinnelige språkdrakt, teksten er i vesentlig grad tilnærmet dagens språk.

Harstad i februar/mars 1992.
Jakob Eitrheim

Hans Christian Bergersens historie og slekt,
skrevet av ham selv i august 1925.

Mine besteforeldre kom oppover fra Storelvdal til Trondenes i slutten av det 18. årh. Bestefar med farmor kom 1797 og morfar med mormor året etter. Farfar, *Jon Bergersen*, er født på Trønnes i Storelvdal i slutten av 1760-årene. Farmor, *Ingeborg Gudmundsdatter* er født på gården Viken av foreldre *Gudmund Pedersen Viken* og *Karen* året 1771. Hun hadde 2 brødre, Per og John, den siste bonde-skredder, og 2 søstre, Karen og Ragnhild. Der var ufredstid den gang. Det voksne mannskap ble innskreven som soldater. Farfar som var liten av vekst, man sa kun vel 60 tommer, ble innskrevet i skiløperkorpset. Farmor ble oppfostret i klokkerstuen hos klokker Sivert Jensen. Jeg husker farmor fortalte flere vakre trekk om hans religiøsitet. Da mine besteforeldre skulle reise nordover, kunne de ikke få presteattest, da farfar var innskrevet som militær. De fikk klokkerattest, underskrevet av klokkeren og to av prestens medhjelpere, en meget pen attest som jeg har gjemt (Ligger i fars arkiv på Strand). Det var den lange militærtjeneste og de gode tidender om bedre levevilkår som beveget dem til å reise nordover. Fogd Holmboe forstod å skildre forholdene her nord fordelaktig og sende disse tidender sørover. Skjærtorsdag 15/4 1797 var siste gang at de var i Storelvdals kirke, hvor de var gjester ved Herrens bord.

Det måtte være underlig å reise den gang. Jeg synes å huske at farmor fortalte at farfar hadde en skikjelke - kjelke med brede tynne meier ganske som et par ski. På denne ble lastet alt reisegods. De hadde også en knapt 1 år gammel datter. Hun måtte nok også sitte på lasset. De kom lykkelig og vel til Trondheim. Det første jeg hørte om Trondheims domkirke, var av farmor. Det hørtes ut som hun hadde studert den nokså grundig. På den tiden lå en tendring, en liten råseiljakt i Trondheim, og den skulle til Trondenes. Den hadde en liten "Vang", en liten kahytt akterut. Farmor sa at de hadde det bra nordover. Hva de betalte for skyss oppover, var sikkert en bagatell. De landet i Ervikvågen, og jeg forstod det så at Holmboe tok vennlig mot dem. Farmor roste fru Holmboe og sa at fru Holmboe var en dyktig og vennlig kone, og hun hadde mange lovord om henne. Året etter finner vi dem i en liten hytte på Sjøvollen opp mot Kolmyrbekken. Der ble far født 1798, ble døpt av sogneprest hr. Steen s.å. Året etter kom de til Indre Elgsnes til den kjente Alet Marta Johnsen. Hun eide hele Elgsnes og handlet der, den eneste handler for det nordlige Trondenes, Ytre Kvæfjord og tildels Andøya. Her var de i 18 år, farfar som gårdsdreng og farmor som budeie. Hun hadde mange lovord om sin matmor, og far ble behandlet som om han var Alet Martas egen sønn. Hun hadde ingen barn selv, men mange fosterbarn. Hennes mann, Nils Johnsen, var gammel da de ble gift i 1780-årene og døde i begynnelsen av århundret. Alet Marta var trønder, kom her opp på en handelsjakt, hvorpå hun var skipper, lå sannsynligvis i Kasfjord og byttet kolonial- og manufaktur-varer mot tørrfisk og tran, en handel som trondhjemmerne lenge drev heroppe like til 1865 da den nye handelslov kom. Hun likte nok Elgsnes som lå så ut mot havet hvor der var rikelig med fisk. Hun forstod at Elgsnes var vel skikket som handelssted, da fiskeriene var det vesentligste folk dengang levet av. Pengene var både små og få, derfor ble det byttehandel. Som bekjent var der i de år lite mat, trangsår. Alet Marta hadde stabburet vel fylt, og mange fattige gikk derfra glade, da de alltid fikk når de bad om hjelp. Farmor fortalte mange pene trekk om henne. Far lærte i sin oppvekst å drive fiske, og dette kom ham til gode senere i livet. Han ble kjent med hver fiskeplass utover hele fjorden.

Alet Martha døde 1818 og ligger begravet på Trondenes kirke-gård, en av de tusen forglemte graver. I 1824 ble far gift med *Pål Hansen Høidens* eldste datter, *Maren Pålsdatter* og fikk med henne halve Høgda. Den andre halvdel fikk hans annen datter, Marit Pålsdatter, som ble gift med Erik Johannessen, oppvokst på Elgsnes sammen med far. Disse to ble gift på samme dag, og de fikk høre i sin brudetale av hr. prost Simon Kildahl, at der ble viet ikke bare to søstre, men også

to brødre. Sådan var forholdet mellom disse to. *Pål Hansen* kom oppover fra Fron i Gudbrandsdalen sammen med sine foreldre *Hans Pålsen* og *Gammel-Mari* til Ervik. De fikk husmannsplass på Møkkeland, hvor de bodde til hundreårsskiftet. Han kjøpte da Høgda som tilhørte staten og kaltes dengang Kasfjordmark. Der bodde finner på den, men de forsvant snart. Enda i min oppvekst såes tomter etter deres gammer. Pål Hansens kone, *Sigrid Tollefsdatter* var fra Rendalen. Hun kjente til hva sult var i sin barndom og ungdom, og jeg minnes godt at ingen fattig gikk sulten fra hennes dør. Hun døde i 1852. Dagen etter hennes begravelse tok jeg bommen på nakken og gikk til prestegården for å innskriveres som konfirmant. 1860 døde Pål Hansen og ble begravet 7. august. Samme dag reiste jeg til Tromsø seminar. Dampbåten kom om ettermiddagen. - Far hadde da betalt kår i 36 år, 1 ku og 4 sauer i foret og 2½ td. korn for året. Fars første kone, *Maren Pålsdatter*, døde allerede året etter de var gift, i 1825 på barselseng. Min eldste bror, *Markus Johan*, bodde på Høgda til sin død 1895, og hadde halvdelen av fars part i Høgda. Hans 2 sønner, *Bernhard* og *Sakarias* og datter *Anne* bor nå der. De har flere barn. Fars eneste søster, *Margrete*, som fulgte foreldrene fra Storelvdal som 1 års barn, ble oppfostret i Kvæfjord hos lensmannen i Dale. 3. Juledag 1817 ble hun gift med *Torsten Pedersen Molvik* sønn til gamle *Per Torstensen*, og bodde der til sin død 1878, 82 år gammel. Hun opplevet sin diamantbryllupsdag 1877. Der var mange bygdefolk fremmøtt den dag for å gratulere brudeparet: *Wulff Trastad* kjørte først, så sogneprest *Berge*, *Fochsen Borkenes*, *Drevland* og meddeleren herav med sin bror *Klaus*. Det var en morsom tur i det deilige vinterføret utover Bygda. Mange taler holdtes, og god traktering i bryllupshuset. *Torsten Pedersen* døde omkr. midten av 80-årene. Han hadde vært medhjelper i en menneskealder. Deres barn er følgende: *Johanne* f. 1818 død 1846, har en datter *Benedikte* f. 21, gift på *Bremnes* med *Trond Jakobsen* i 1845. Deres barn er *Jakob Trondsen* og *Margrete*, gift med *Hans Hansen Bremnes*. Deres barn: *Tosten Trondsen* og *Laurits Trondsen* er døde og har etterkommere. *Per Torstensen* f. i 25, gift med *Henrikke Røvik* fra *Gapøy*, søster til *Jakob Røvik*, bodde i *Molvik* til sin død. Deres eneste datter, *Anna* f. 1865, gift med *Jacob Bjørnbak*, bor der. De har 5 barn som lever. Deres eldste sønn, *Peder*, reiste til Amerika og døde der. *Ingeborg* f. 1832 gift med *Peder Nilsen* og bodde i *Aspenes ytre*, deres to eldste sønner, to lovende ungdommer, omkom i et uvær på *Andfjorden*. Tre døtre, *Kornelia*, *Maren* og *Birgitte*, reiste til Amerika, er gifte og bor der. Den yngste, sønnen *Torstein* har farsgården *Aspenes*. *Torstein* og *Margretes* yngste datter *Kristine* f. i 1838, er enke og lever ennå. Hun var gift med *Andreas Oxås*, bror av *Martines Oxås* som bodde her mange år. Hun bor på *Utstrand* og har kår. Av hennes 3 barn lever kun en datter, *Anna*. Hun er enke og bor på *Røst*. Hun skal være sykelig. Såvidt jeg vet, har hun barn som lever. Hennes eldste datter, *Sofie*, ble gift på *Bremnes*, men døde i en ung alder. Hennes sønn, *Teodor*, ble gift med *Pernille Pedersen Vik* som er jordmor. Han fikk farsgården på *Utstrand*, men døde i en ung alder ved et vådeskudd under minering. De har 2 barn, en sønn og en datter som er gift med sønn til *Hartvig Israelsen*, *Elde*. Enken etter *Teodor Oxås* er gift med *Jacob Skommessvik*. Av min fars øvrige slekt kan nevnes: En brorsønn av farmor, *Gudmund Pedersen* kom hit opp i 20-årene, og bosatte seg i *Storvassbotn*. Han var skredder og var flere ganger hos oss og skreddererte. Hans første kone het *Oleanne*. De hadde flere barn som jeg kjente meget godt. Hans eldste sønn, *Per Gudmundsen*, ble gift, men døde i en forholdsvis ung alder. Om der var etterkommere, kjenner jeg ikke til. Hans 2. sønn *Johan Gudmundsen*, var en meget lovende ung mann da han døde knapt 20 år. Hans 3. sønn, *Ole G.* ble gift i *Kilbotn* og har etterkommere. En datter, *Margrete*, ble gift i *Kilbotn* og har etterkommere. En datter kom til *Finnmark* og ble gift der. Hennes mann het *Jeeger*, bor i *Hasvik* og har etterkommere. (2 av deres sønner, *Anton* og *Karl*, er *Johans* og *Bernhards* seminarkamerater). En sønn av 2. ekteskap bor ennå på *Gangsås*. I slutten av 30-årene kom *Ole Taraldsen* fra *Storelvdal* nordover. Hans far, gamle-*Tarald*, var et søskenbarn til min farfar. *Gammel-Tarald* kom hit opp i begynnelsen av 1840-årene og døde på *Møkkeland*. Farmor sa at han lignet så farfar både i kropp og fotlag at hun syntes det var som samme person. *Ole Taraldsen* ble gift med *Anna Gulring*, en datter av første *Killengreen* i *Ervik* og fikk med henne

Møkkeland. Deres barnebarn lever der ennå og bor på Møkkeland og i Kaltdalen. Mors foreldre, *Halvar Halstensen*, eller som han almindelig kaltes, *Halvar Skomaker*, kom med kone, *Karen Tolledsdatter*, og sin far *Gammel Halsten* oppover i slutten av det 18. årh., i 1798 eller 1799. Det første jeg hørte om ham var at han gikk i skomakerlære hos regimentskomakeren Johannes Kopang. Jeg kan ikke oppgi gården som de var fra. De kom også først til Ervik. Derfra kom de til Storvassbotn, og i 1810 bodde de på Stranden, bunnen av Kasfjord. Her ble min mor født i 1810. 2 år etter kom de til Moen i Kaltdalen, som fra nå av fikk navnet Halvarsmoen. Der bodde han til sin død 1848. Mormor døde 1837. Halvar Skomaker og Karen Tolledsdatter hadde 3 sønner og 3 døtre: Halstein født 1804 i Storvassbotn. Der kom han til å bo til sin død. Hans datter, Karen Halsteinsen, ble gift på Tromsø med Ole Killi. Han var sørlending og flyttet i 1861 til Storvassbotn, da hennes bror, Bersvend, en meget håpefull ungdom, døde omtr. 20 år gammel i difteri. Dette var en sykdom som i de årene herjet svært, særlig blant ungdommen på disse kanter. Karen Halsteinsens sønn, Bersvend, bor nå i Storvassbotn. En annen datter av Halstein H. ble gift med Nils Olsen Uos og bodde i Strømsbotn. Deres etterkommere bor der nå. Karen, Halvar Skomakers eldste datter, født 1808 bodde først i Kvæfjord, gift med Fredrik Steffensen fra Salten, kom omkr. 1838 til Halvarsmoen til sin far, da moderen døde året forut. Der bodde de til faren døde i 1848, som husmannsfolk. O, hvor jeg minnes dette sted med den vesle stuen, de vennlige øyne som møtte meg hver gang jeg kom inn der som smågutt, og det var nokså ofte, og hver matbit jeg fikk der.- Etter den tid kan man godt si de hadde daglig utkomme. Etter morfars død flyttet de derfra til Gamnes, hvor de hadde en liten stue. Jeg var alltid innom der når jeg gikk til kirken og mange ganger ellers. Alltid det vennlige smilet når jeg eller de andre kom innom. Hennes eneste datter, Kristine, f. 1833, konfirmert 1848, gift med Per Ellefsen, Gangsås, sønn av Ellev som i mange år var prestens medhjelper. De fikk farsjorden der. Nå er det deres etterkommere som bor der. Karen moster flyttet til Gangsås etter mannens død og døde der. Halvar Skomakers annen datter, *Anne Birgitte* f. 1810, som før nevnt på Stranden i bunden av Kasfjord, oppvokst på Halvarsmoen, gikk på skole hos gamle Bendiks Heide. Han var skredder og kom hit nord sørfra og bodde i Kasfjord. Han ble lærer der i grenden, da ingen bedre var å få. Hans sønner Brede Indre Elgsnes og Hans Heide Bjørnå på Grytlandet. Brede Heides dattersønn, Brede Heide Tovik lever ennå. Anne B. Halvarsdatter blir konfirmert 1826 av siste Simon Kildahl Trondenes, og mor hadde mange lovord å si om ham, og jeg husker ennå enkelte. Simon Kildahl døde 1837. Klokker i Trondenes dengang var han Gammel Torkel. Det var før orglets tid i Trondenes-kirken. Der fortelles at det var klokkerskifte. En søndag hørtes i kirken en meget vakker sangstemme. Presten hørte denne og gikk nedover kirkegulvet for å høre bedre etter. Det var Torkel som straks etter ble antatt som klokker.

Mor ble i 1833 gift med far, *Berger Johnsen*, Høgda, som var enkemann. Markus var da 8 år. Halvar Skomakers 2. sønn Tollef Halvorsen f. på Halvarsmoen 1814. Han kom i en ung alder til Ytre Elgsnes til Nicolai Normann, tjente der i flere år, ble gift i Dale på Grytlandet og bodde der til sin død. Hans eldste sønn, Peder, bodde i Dale, hans eldste datter ble gift i Skjellesvik og bor der. Tolleds annen sønn, Hans T. bodde en tid i Kasfjord og døde der. Hans tredje sønn, Zacarias, synes jeg å huske reiste til Amerika. Han hadde flere døtre. Halvar Skomakers 3. sønn, Halvar Halvorsen, f. 1817 på Halvarsmoen. I 1854 ble han gift med Maria Ingebriksen fra Lesja i Gudbrandsdalen. Hun kom oppover til Rømnnes i slutten av 40-årene. Hennes bror Ola Ingebriksen og søstersønn, Martin Hansen, kom et par år før. Halvar H. bodde først på Gamnes. I 1867 kjøper han en parsell av Tennvassås etter en sønnesønn av Storje, og bodde der til sin død 1876. Hans eldste datter Hanna, gift med Ole Olsen på Lom i Gudbrandsdalen og har flere barn. Blant disse kan nevnes den kjente Halvar Olsen som nå bor i Oslo. Hannas annen datter, Emilie, bor i Dypungen i Bjarkøy, er nå enke, var gift med en sønnesønn av Ingebrikt Halvarsen Kaltdal, har barn som steller med gården. Hanna's 3. datter, Ingeborg, er gift med Kristian Hagen. 4. datter, Kornelia, er enke etter Per Bendiksen og bor i Sollia. Halvars eldste sønn, Halvar, døde

omkr. 20 år gammel. Halvars annen sønn, Kristian f. 1870, gift med Kristine Gabrielsen og fikk med henne gården, da hun var eneste gjenlevende barn etter Gabriel Kristiansen Gåre.

Halvar Skomakers yngste barn, Ingeborg H. f. 1821, vokste opp på Halvarsmoen, kom i en ung alder til Kvæfjord, ble gift med Knut fra Bergen, først i 40-årene, flyttet straks etter til Klatran nær Sørvik. Jeg har kjent en håpefull sønn av henne. Han reiste til Amerika. Ingeborg har jeg ikke truffet siden hun flyttet til Klatran. Gamle Jon Bergersen døde i 1823. Ingeborg Gudmundsdatter døde i 1847. Min far døde i 1872, 74 år gammel. Det var en trofast streven for å holde familien oppe. Jeg tenker på alle fiskebører han bar fra Kasfjord til Høgda. Han var jo på sjøen i allslags vær. Ofte så det rusket ut, men det gikk da bra. Siste gang jeg besøkte ham, sommeren før han døde, var han syk. Da han fikk høre at jeg kom, reiste han seg i sengen, var tilsynelatende frisk de dagene jeg var hjemme. Da jeg reiste, gikk han tilsengs og døde en måneds tid etter. Jeg glemmer ikke de siste ord han sa, da jeg sa farvel. Mor var hos oss mesteparten av tiden etter fars død, først ute i Berg, og siden i Kvæfjord. Hun døde på Gamnes hos en datter av Ingeborg høsten 1877, 67 år gammel, en strevsom bra kvinne og en god mor. Av deres 8 barn lever 5 nu.

1. John B. f. 29 april 33, konfirmert 1849, gift 1862 med Rebekka Andersdtr. Grunnvassbotn. Han bodde på Høgda til sin død 1902, knapt 70 år gammel. Han hadde en liten parsell av Høgda, som nå deres eneste gjenlevende sønn Ole har. Deres annen sønn, Anders, døde i 20-årsalderen før faren. Han var en håpefull mann. Rebekka og gammel-enken etter Markus B. døde samtidig og ble begravet på samme dag.
2. *Hans Christian Bergersen* f. 25/9 1835.
3. Maren Dorte B. født først i fasten 1838, konfirmert 1854, gift med Paal Andersen Grunnvassbotn, født 1825, og bodde der til sin død 1884. De hadde et større gårdsbruk, og hun sparte ikke på sine gode krefter. De hadde en sønn og flere døtre. 3 døtre lever nu. Deres sønn Berge fikk halve farsjorden. Han døde tidlig, og hans enke og barn har gården. Deres eldste datter Sofie fikk den annen halvdel. Hennes første mann, Martines Ovesen fra Skjærstad, døde tidlig. Deres datter, Karen, ble gift på Harstad og bor der. Hennes annen mann Martin. De bor i Grunnvassbotn, har en gift sønn som bor der. Hennes 2 andre døtre er ugifte.
4. Bendiks Peder B. oppkalt etter far og en morbror av far - født 1840. Fra 12-årsalderen vokste han opp hos John Pedersen, Vaskinn, til han var 20 år. Da jeg reiste hjemmefra, kom han hjem. Han fikk halve farsjorda på Høgda. Jeg hadde helst villet at John, som både var den eldste og hadde arbeidet lengst på gården, skulle ha fått gården. Men da far hadde bestemt det så, ville jeg intet gjøre ved det. John fikk en liten parsell av gården, for til 1 ku, hustomt og potetåker. Bendiks's kone var Kristiane. De hadde 2 sønner som levde ved foreldrenes tidlige død. Bendiks døde i Lofoten i 1885, knapt 45 år gammel. Konen noen år senere. [4 barn] Deres eldste sønn, Bernhard, fikk gården, men døde tidlig [1918], både han og konen. Deres 5 sønner har nå gården, 4 av dem er voksne. Bendiks annen sønn, Hans Bendiksen, kom til Kvæfjord og ble gift med sitt søskenbarn Anna, Ole B. eldste datter, som døde tidlig. Han omkom på Finnmarken ved et ulykkestilfelle, en sjelden bra ungdom. Deres 3 barn ble oppfostret hos besteforeldrene. 2 av dem er nå gift.
5. Ingeborg Margrete B. født på Høgda 11 oktober 1843, konfirmert 1859, gift med Olaus Sivertsen, bodde i flere år på Gamnes som strandsitter. Da min bror Klaus B. kjøpte en gårdpart i Breivik, fikk de beholde halve gården, og Ingeborg som nå er enke, lever og bor der. Sønnen Sigurd har nå gården og er gift med en datter av Laurits Jensen. Datteren Karen er gift i Medkila og bor der.
6. Ole Andreas B. født 1846, konfirmert 1862, kom i 1875 til Kvæfjord, fikk et stykke hos broderen av den store klokkergården til oppdyrking. Hans kone, Gjertrud Jakobsen f.

- 1847 - fra Sandvik i Lenvik. Av flere barn som de har hatt, lever kun datteren Marie, gift på Hemmingsjord i Sørreisa. Ole har kjøpt plassen og de bor der begge.
7. Klaus Tobias B. f. 10. aug 1849, konfirmert 1865 av Hvoslef, kom i 1867 inn på Tromsø lærerskole, gikk ut derfra i 1869, en flink gutt, ble samme år lærer i Lavangen. Året etter, 1870, ble Simon Larsen, som hadde vært lærer i Trondenes siden 1845, også organist etter at kirken hadde fått sitt nye orgel, ansatt som kirkesanger og lærer i Vågan i Lofoten. Klaus T. B. ble samme år ansatt som organist ved Trondenes kirke og lærer i kretsene Medkila, Kila og Kilbotn, en stilling som han innehadde til han for 6 år siden tok avskjed. Han var 1. gang gift med Anna Mathisen, datter av Mikal Matisen [Mathis Mikalsen] Kilbotn, en større gårdbruker og bodde første årene der. Siden kjøpte han en gård i Breivik hvor han nå bor. Hans kone Anna døde i 1887. Med henne hadde han følgende barn: 1. Inga, gift med Hans Helø og bor på Harstad. 2. Berger Johan, seminarist og student, lærer i Oslo, gift med Hanna Kildahl datter av Simon Kildahl Breivik. 3. Mathias, lærer i Harstad. 4. Reidar, er ingeniør i Amerika og skal ha det bra. 5. Klaus er sogneprest i Ibestad. 6. Gitta, er gift og bor i Oslo. 7. Tonny er hjemme. Annen gang ble K.T.B. gift med Johanna J. fra Skjellesvik og har med henne sønnen Jørgen som er lærer i Mo i Rana.
 8. Edvard Johan B. f. i mars 1854, var i skredderlære på Tromsø, slo seg ned som lærer i Malangen, og var der i flere år, og ble gift der. Siden var han flere år i Harstad. Hans eldste sønn Kristen kom inn ved Harstad postkontor. Da begynte hans barn, den ene etter den andre, å reise til Amerika. Og det hørtes som det gikk dem godt der. De skrev etter foreldrene som reiste bortover i 1908. Hans kone døde derborte. Nå bor Edvard hos sin eldste datter Martha. I sitt siste brev sier han at han har det godt. Men han føler seg for svak til å besøke Gamlelandet. Hans sønn, Kristen, har gått over til trossamfunnet Manasse budbærere og reiser omkring som predikant også her i landet. Han er den eneste i familien som er gått utenom vår kirkes lære.

Halvar Skomakers far, gammel Halstein, omkom i en snestorm på en myr nedenfor Tennvassås på veien fra Storvassbotn til Kaltdalen 1812. Myren kalles ennå Halsteinmyren. Man hadde mange trangår den gang, men 1812 regnes for det verste i den nyere tid. Man mente at den dårlige næring som gamle Halstein hadde hatt, ga ham for liten kraft til å arbeide seg frem i uværet. Hans lik ble funnet først sommeren etter. Halvor Skomaker hadde en bror, Halstein, som bodde på Berg, hvor han hadde en stue nede på vollen. Han var snekker og rokkedreier, arbeidet en hel del rokker, Halsteinrokker kalt. Han var mere boklærd enn alminnelig i den tid. Han hadde vært omgangs-skolelærer sørpå før han kom hitopp. Hans kone het Engel. De var barnløse. Halvar Skomaker hadde også en søster heroppe, Ingeborg Halsteinsdtr. De bodde - såvidt jeg husker - i Kvæfjord. Det er nettopp så jeg husker henne. Hun var da enke og døde enten sist i 30- eller først i 40 årene. Hun hadde en sønn, Helge. Han ble i sin ungdom spedalsk. Han fortalte: "Jeg var i min barn- og ungdom helt frisk, kjente ikke til det å være syk. En varm sommerdag jeg kom av sjøen meget trett, var ute døgnvis, la jeg meg ute på marken. Fra den stund jeg våknet var jeg syk og arbeidsudyktig". En doktor, jeg tror han het Meinich, på Tromsø stanset spedalskheten så den kun holdt seg på fingrene og tærne. Den øvrige del av legemet var helt rent og friskt. Ingen skulle frykte for smitte. Han hadde ingen fattighjelp, bodde snart hos den ene, snart hos den annen av slekten. I mitt hjem var han velkommen og bodde her ofte og lenge hver gang. Folk var snille mot ham, og han kom ofte med store matposer. Han hadde en utmerket sangstemme og hadde et stort forråd av viser og sanger som han kunne utenat. Melodier kunne han på alle. Jeg har meget å takke ham for alle sangene og melodier som han lærte meg. Han døde i Storvassbotn omkr. midten av 60-årene.

Som før fortalt er

Hans Christian Bergersen født på Høgda 25/9 1835, døpt 2/12 s.å. av Simon Kildahl, som døde 2 år etter og ligger begravet på Trondenes kirkegård. Mor fortalte at det var en fæl snestorm den dagen da de kjørte hjem fra kirken, og hun måtte rett som det var se etter om der var liv i det vesle krypet hun holdt på fanget. Det første minne jeg har var at min søster Maren ble født. Jeg var da 2½ år gammel. Senere på året døde Svein Sjursen Kvannebekken som var hans gårdsnavn. Samme kveld han døde så jeg ham gå oppe i Smibakken, straks ovenfor stuen og plukke noe i luen sin, en grå lue. Jeg sprang inn og fortalte dette. Barna var nemlig redde ham. Straks etter kom en inn og fortalte at S.S.K. nettopp døde i gammen sin, død samtidig som jeg så ham gå i Smibakken. Erik Johannessen, Marit Pålstdatters første mann, fars venn og kamerat, døde 1837. Jeg synes ennå jeg husker ham. Hans datter Johanne var da 8 år gammel, min gode venninne og kamerat like til sin død. Jeg regnet henne som min søster. Høsten 1839 ble Marit Pålstdatter annen gang gift med Kristen Pedersen, sønn av Per Kristensen og Karen Pålstdatter, Lilleper i Senja. Jeg minnes bryllups-dagen. Da jeg var 5 år gammel, begynte jeg å lære å lese. Min første lærer var min morfar. Jeg måtte sitte på lappebommen med boken. Han satt med sitt arbeide uten å se i boken, da han kunne hver stavelse utenat. Denne lille lærdommen jeg fikk av ham gjorde sitt til at jeg året etter, 6 år gammel, kunne begynne min første skolegang. O, hvor godt jeg minnes min første skoledag! Skolen holdtes på Møkkeland hos Andreas Johnsen i en liten stue. De største barn satt om et lite bord, 3 gutter satt på skorstenshellen, deriblant min bror John, Johannes i Kaltdalen og Tore på Møkkeland. Jeg den minste, satt på en benkende nær døren sammen med min bror Markus. Ingebrigt Arntsen fra Målselv var lærer. Han gikk ut fra Trondenes seminar 1840, en av de flinkeste elever som dette seminar har sendt ut. Han var kun et par år lærer i Trondenes, ble så lærer i Bindalen hvor han var til sin død. Født 1816. Min andre lærer, Ole J. Olsen, hadde jeg et par år. Han var Trondenes-seminarist, ble lærer og kirkes. i Kallesø, sluttet seg sist i 50-årene til den Lammerske lære. Andreas Paulsen hadde jeg til lærer et par uker. Han var sist lærer og kirke-sanger i Bø i Vesterålen. Ole Nilsen Kaltdalen f. 21, seminarist fra 44, var så lærer knapt to år, ble lærer og kirkesanger i Buksnes. Hans eneste sønn tannlege i Bodø. Som 10-års gutt fikk jeg Simon Larsen fra Målselv til lærer. Han gikk ut fra Trondenes seminar 1845. Jeg husker ennå min første lekse for S.L. Samme år ble Utdrag av Pontoppidans forklaring, som jeg kunne utenat, ombyttet med en ny, utarbeidet av professor Keiser, lektor Kaurin og prest W.A. Wexels, den siste hovedmannen. Det var en lærerik bok. Simon Larsen hadde jeg til lærer helt til konfirmasjonsskolen. en dyktig religions- og sanglærer, ingen teoretiker, men praktiker. Det var en mandag i april 1852 jeg tok bommen på nakken og gikk til prestegården for å bli inntegnet som konfirmant. En etter en gikk inn til presten. Så kom turen til meg. I gangen utenfor kontoret møtte jeg min gamle lærer S.L. Han sa til meg: "Nå kommer det an på om du husker de Mesianske spådomme?" Hertil sa jeg intet. Jeg synes ennå jeg ser gamle prost Müller sitte ved bordet med nytestamentet foran seg. Han slo opp Lukas 4, 17-23, og ba meg lese. Jeg fikk noen spørsmål om innholdet som jeg besvarte. Omtr. 20. juni 1852 var konfirmasjonen. Av de 52 gutter og 40 piker som da ble konfirmert, lever nå kun 3, lensm.ann. Bertelsen Sydv. [død sept. 25], min sidemann på kirkegulvet, Nils Kristensen, Fauskevåg og meddeleren herav.

Fra 7-15 årsalderen var jeg gjeter, annenhver, tildels hver dag, da jeg måtte gjete for andre for å tjene buksevadmél for sommeren. Fra 15 års alderen hver sommer på seifisket utenfor Andenes, første sommer på Langnes som halvkar. Hver vinter på Lofoten og om våren på Finnmark. Det så ofte rusket ut, verst våren 58. Gud skje takk, det gikk. To år på Lofoten og Finnmark uten å tjene en skilling.

Endelig kom dagen da min barndoms- og ungdomsdrøm skulle gå i oppfyllelse. Like fra mine tidligste barneår har jeg gått med den tanke at jeg måtte reise på seminaret. Men årene gikk det ene etter det annet. Nå var 8 år gått siden jeg var konfirmert, var snart 25 år, den høyeste

aldersgrense for å komme inn på seminaret. Ingen anledning til å lese, da jeg var ute på fiske omtr. året rundt, og tiden jeg var hjemme var det nok å gjøre. Det aller verste var midler, hvor skulle jeg ta dem fra? Jeg så imidlertid vekk fra dette spørsmål. Kom det gamle ord i hu: Kommer tid, kommer råd, skrev min ansøking om opptagelse på min enfoldige måte. Den var ikke rar, da jeg hadde liten opplæring i skriving, sådan fikk vi omtrent ikke på skolen i min tid. Dagen før jeg reiste til Lofoten, gikk jeg til prestegården for å få prestens anbefaling. Hvorledes denne ble, vet jeg ikke. Men etter hans senere uttrykk da jeg fikk høre fra seminaret at 30 kunne opptas, men over 60 hadde søkt, og jeg mismodig fortalte prost Müller dette, sa han disse oppmuntrende ord: "La det være hundrede, du kommer inn". Jeg fikk låne en gammel regnebok, og den brukte jeg flittig på egen hånd. Fra skolen kunne jeg intet. Litt hoderegning hadde vi, og i den stod jeg alltid fremst. Jeg regnet så meget på et halvt år på egen hånd at jeg fikk et bra grunnlag, og regning ble et av mine beste fag. Nå var det bare midler som manglet. Det jeg tjente på Lofoten, gikk det meste til klær. Og noe måtte hjemmet ha. Jeg hadde aldri råd å bruke skredder til å sy, selv mine beste klær. Jeg brukte kun kvinneskredder. Litt sydde jeg selv. Skoene laget jeg selv ute på Andenes om sommeren. Nå var det bare en ting som manglet: Kausjon for oppholdet på seminaret. Det skulle betales hvert kvartal. Her var ikke mange å ta til da pengefolk var ytterst få. Andre banker enn Ibestad og Tromsø fantes ikke. Jeg kjente kun en eneste som jeg kunne be om hjelp. En uke før jeg skulle reise, kom Chr. Normann og bad meg komme og slå for ham noen dager. Jeg var glad, for jeg håpet at nå skulle jeg få anledning til å be ham om å kausjonere. Han var den eneste jeg hadde tenkt på. Den ene dag gikk etter annen, men jeg kom meg ikke til å be ham. Fredag var siste dag jeg kunne være der. Søndag skulle jeg reise. Jeg stod alene nede på vollen og slo. Kl. 5 om etterm. kom han ned på marken til meg. Han fortalte at nettopp nå hadde K. B. vært hos ham for å få ham til å kausjonere for ham på seminaret, men "jeg måtte si nei". "Men du, hvem har du til kausjonist?" "Jeg har ingen". "Vil du at jeg skal kausjonere for deg?" Tårene kom så brått frem at jeg ikke kunne si et ord. Da jeg kom meg litt, kunne jeg fortelle at jeg hadde tenkt å snakke med ham om dette. Den kvelden gikk jeg glad og lykkelig hjem. Jeg syntes jeg var det lykkeligste menneske i verden. Så kom dagen da jeg skulle si farvel med hjemmet, søndag 7. august 1860. Vår kårman, gamle Pål Hansen, flyttet også den dagen til sitt siste hvilested, graven. Jeg fikk anledning til å synge hans siste avskjedssalme. Om ettermiddagen kom skipet. Det var mange ombord, en hel hop unge mennesker. Blant de mange som skulle samme veg som jeg, var det især to ungdommer som jeg festet meg ved. De satt på hver sin kiste fremme i lugaren. Disse to ble mine beste venner, og vennskapet varte for livet. Disse to var Johan Pedersen fra Saltdalen, døde som lærer der, og Gunder Amundsen som døde som kirkesanger i Trondenes. Han var fra Bindalen. Så kom vi da til opptaksprøven. I norsk skriftlig og muntlig gikk det sikkert meget kleint. Derimot i religion, regning og de andre fag godt. Jeg ble opptatt, mens mange andre måtte reise hjem. Lærere dengang: F.W. Hvoslef, bestyrer og første-lærer. Cand. theol. E. Ellefsen 2.lærer og P. Holm 3.lærer. Bra lærere. Først i 1861 ble Hvoslef stiftsprost i Tromsø. Midlertidig fra mars til sommerferien kom stiftskap. Kr. Roll, en av disse alvorlige kristne som kunne sette merker etter seg. Andre året hadde vi Chr. Kaurin som bestyrer, en av disse ekte ortodokse. 7. juni 1862 gikk jeg ut av seminaret, og jeg kan godt si jeg var ansatt som lærer fra samme dag. Min lærer kom nemlig til meg dimisjonsdagen og sa at presten i Lenvik var her og bad ham om å finne en lærer. "Ta den posten". Jeg lofte det, søkte og fikk posten. 22 sept. 1862 var min første skoledag i Lenvik som lærer. Distriktet var fra Sletnes i Gisund til Øyjord, siste gård i Lenvik, en strekning på ca. 4 mil med 5 kretser: Buksbund, Bjorelvdal, Troldvik, Sandvik og Finnfjord, med 7 uker i hver krets, 2 daler uken = 70 daler og kosten på gårdene. Skolestuen var samme hus hvor folk hadde sitt daglige opphold. Det er dog sant, at folk holdt seg så meget som mulig andre steder under undervisningen, så langt de hadde anledning, unntagen i religions- og sangtimene, hvor gårdens folk, særlig kvinnene var tilstede. Det var alltid ledige kretser, særlig på Søndre Senja, strøket fra Gibostad og sørover. Om sommeren når jeg var ferdig med min skole, skulle jeg

derfor andre steder. Jeg kom derfor til å skole: I Lannesbogen på Skognes, Græsmyskogen, en finnekreds, Høglid, Vashaug, på Løkkesun, Vasjord og i Viken. Således ble jeg godt kjent snart sagt over hele Lenvik. Dessuten leste jeg 3 somre med konfirmantene i Lenvik, et arbeide jeg var særlig glad i.

Den 13. oktober stod jeg brudgom i Lenvik kirke, 30 år gammel. Bruden *Jacobine Nicoline Jacobsen*, nest eldste datter av *Jacob Chr. Sedeniussen* og *Sigried Maria Jacobsen* fra Skogen, datter til *Jacob Olai*, en gammel hedersmann. Jacob Sedeniussen, født på Sletnes 1814, hørte til en gammel lensmannsslekt. J.S. var gårdbruker og fisker. Han hadde en større gård. 18 år gammel rodde han høvedsmann i Lofoten. Jacobine var 22½ år gammel da hun stod brud, f. 1843. Presten som viet oss, het Schumann. Vi kom til å bo i Sandvik, nær Finnsnes, resten av tiden vi var i Lenvik. Året etter fikk vi en sønn, syk fra fødselen, ble hjemmedøpt, fikk navnet Bernhard, døde en måned gml. og ligger begravet på Lenvik kirkegård på Kaarviknes. Januar 1867 ble jeg ansatt som lærer og kirkesanger i Berg i Senja. Ansettelsesmyndighetene var stiftsdireksjon, amtmann Nannestad, biskop Essendrop og skole-direktør Coucheron. Jeg fikk brev fra sognepresten i Berg, den elskelige Carl Holmboe med mange opplysninger om stedet og forholdene der og bad meg hvis det var mulig snarest å komme og overta stillingen, da man ikke kunne oppdrive vikar. Å komme dit på denne årstid var det samme som å være nødt til å gå over Senja, en vei på ca. 4 mil. Så ble det å si farvel til de mange skolebarn og de mange andre jeg hadde lært å kjenne som bra mennesker. I midten av mars pakket jeg sammen de nødvendige ting som jeg måtte ha med, sa farvel, tok ranselen på ryggen og skiene på bena og bega meg på reisen. I Grønlien på Senja fikk jeg en finn, Anders Gunnarsen til veiviser og til hjelp å bære reisegodset. Selv hadde jeg bare sjøstøvle å bære. Disse hadde jeg nettopp anskaffet meg, da jeg visste at her trengte jeg dem i det harde sjødistrikt. Det gikk godt utover Senja, skjønt føret var dårlig, regnvær. Vi kom frem til Strømsnes og ble på det kjærligste mottatt av den elskelige Heitmann-familien. Den neste dag skyss over "Rosa" til Skaland. Atter samme vennlige mottagelse. Her hadde man samme Heitmann-familie som på Strømsnes. Jeg beså den lille klokkegård, som nå stod øde og tom, ikke noe å sitte på engang. Jeg likte meg godt. Skolehuset bra, over forventning. Neste dag besøkte jeg presten. Der ble jeg hele dagen og natten med. Jeg hadde alltid hørt Holmboe-slekten rosende omtalt for sin elskverdighet. Her kom jeg til å erfare det, og dette inntrykk varte for livet. Vi ble enige om at jeg skulle begynne skolen i Medfjord, skolestedet Hopen. Der var oppført et skolehus med et lite kammer til læreren. Men det var ikke innredet, og jeg måtte få skolehus på den gamle måte. Først måtte jeg være i kirken en søndag som kirkesanger. Jeg hadde jo tidligere flere ganger fungert som kirkesanger i Lenvik kirke. Mandag skyss til Hopen, en strekning på 3 mil utenom de skarpe odder Trælen og Oksen. Man har fire kjente næringer, odder, utenfor Senja. De ligger omtrent 1½ mil fra hverandre, og sikkert med rette ansees å høre til de farligste steder langs den norske kyst, nemlig Teisten, Trælen, Oksen og Kjølva. Jeg kom uventet til Hopen. Nå måtte det vaskes og stelles i stand. Mat hadde jeg forsynt meg med. Likeledes sengklær, og fisk var der rikelig av. Jeg hadde det riktig godt. Jeg hadde skolehus og bodde selv hos Enok Larsen, gårdbruker og fisker, prestens medhjelper. Det var en meget bra familie. Han var en av disse helt igjennom solide mennesker. Nå er han med kone for lenge siden vandret bort, hans 4 sønner og datter likeså. Deres etterkommere bor nå på stedet. Om jeg nå kom til Hopen, både der og i Medfjord, ville jeg neppe kjenne meg igjen. Alle de gamle kjente er vandret bort. Jeg tinget Enok Larsen med 2 mann til å besørge flyttingen fra Lenvik til Skaland når tiden kom til flytting i midten av juni. Før kunne dette ikke skje. Først hadde jeg skolen, så konfirmantene. Læreren brukte også den gang å lese med konfirmantene. Jeg tror dette hadde stor betydning både for lærer og konfirmant.

Den 9 juni om natten gikk jeg innover Senja i sneskodde, så jeg knapt kunne se 20 meter foran meg. Skiene var like tykk av is som av tre. Noen veiviser trengte jeg ikke, da jeg hadde gått der

engang før og således var kjent. Det gikk godt, men jeg var trett i føttene før jeg kom frem. Jeg brukte den gang 11 timer over Senja. Neste dag kom skyssen. Så innskipet vi våre eiendeler og sa farvel. For Jacobine ble dette farvel det siste med sine foreldre og søsken. Turen utover tok et døgn. Skolesteder i Berg var fra først av 5 kretser, Skaland med gårdene fra Bø til Bergsbotn samt fjordene Ersfjord og Stenfjord med Strandby, en meget besværlig krets. Så Strømsnes med gårdene på vesterlandet, Hopen med Medfjord og Medfjordbotn. 9 uker skole i hver krets samt 6 ukers sommerskole på Skaland, hvor alle barna i sognet møtte i 2 avdelinger, en meget god skoleordning, men meget besværlig for barnas foreldre og foresatte, som måtte skyse barna til og fra skolen. Det var bra flinke barn derute. Og jeg tør si at nå for vel 50 á 60 år siden fantes barn som fullt ut kunne sidestilles med nåtidens barn med hensyn til kunnskaper. Så vel biskop som prost var helt fornøyd ved visitasene. Den 12. søndag etter trefoldighet 1869 holdt sogneprest C.F. Holmboe sin avskjedspreken i Bergs kirke for en stor forsamling, og han sluttet med de ord: "Gud har gjort alleting vel". Det var en meget avholdt prest. Og det kom tilsyne, ikke bare ved den pene gave som han fikk, 3 sølvbægere med inskripsjon. Denne gave hadde jeg den ære å overrekke ham. - Men også ved avreisen ved at mange mennesker var møtt frem for å si ham farvel. Jeg skrev noen ord om denne avskjed mellom prest og menighet i en avisartikkel. Våren etter fikk Berg sin nye sogneprest W.C. Magelsen, en av disse vel utrustede prester helt fra ungdommen av, en jeg fra første møte ble særlig glad i. Disse to prestefamilier stod i stor akt og ære i Bergs menighet, og jeg syntes å forstå at de satte merke etter seg. Jeg fikk meget å gjøre, og jeg syntes jeg hadde både arbeidslyst og arbeidskraft. I ca. 5 år var jeg ordfører, kommunekasserer, forlikskommisær m.m. Da Tromsø amt fikk sitt første dampskip - gamle "Tromsø" i 1867, ble jeg ekspeditør og poståpner, stillinger som i sin første barndom ikke innbrakte stor betaling. Jeg var flittig på sjøen i mine fristunder, og der likte jeg meg godt. Det første året anskaffet jeg meg båt, en "treroring" med fullt tilbehør samt redskaper, line, ja like til storseigarn. Og det er sikkert at jeg var ofte på sjøen og mang en gang med bra utbytte. Den lille klokkerjord som ved min tiltreden hadde fór til en ku, arbeidet jeg så opp at jeg hadde 4 kyr og endel småfe, dog høstet jeg meget i fjellet.

Den 6. mars 1869 ble Jacob født. O, tenk hvor glad og lykkelig vi var! Den 24. oktober 1870 ble *Johan* født. Alt gikk så bra, og alt så så lyst ut. Jeg syntes livet var et himmerike. Kvelden etter, den 25., jeg satt med Jacob på fanget i et annet værelse og leste, lukket jordmoren på døren og sa: "Nå må du ikke bli redd". Straks var jeg ved sengen. Min Jacobine lå bevisstløs i krampe: Jeg falt ned ved sengen. Etter vel et minutt syntes jeg at hun våknet, og jeg hørte disse hviskende ord: "Herre Jesus, Hjelp nu!" Med disse ord sovnet hun inn for siste gang. Salmens ord: "Og i mitt siste åndedrag jeg hvisker Jesu navn". Jeg lærte at vi mennesker må venne oss til ikke bare å ha solskinnsdager, men også overskyet himmel. På Bergs kirkegård hviler hennes jordiske levninger. Et trekors som jeg fikk arbeidet i Trondenes skulle vise hvor hennes jordiske levninger er gjemt. Nå etter 55 års forløp er alt støv.

Det så jo ikke lyst ut å sitte her alene med disse to små, og jeg var nødt til å være borte en måned ad gangen. Skulle jeg overlate dem til en upålitelig hjelp som jeg tilfeldigvis kunne få eller skulle jeg sende dem bort til andre. Denne siste utvei holdt på å få overtaket. Men med et likesom jeg våknet og kom til meg selv igjen. "Gjør ikke dette, ha dine barn selv". Jeg fikk hjelp, men likte ikke hjelpen.....

Den 24 november 1871 ble *Ingeborg Kristine Heitmann* og jeg viet i Bergs kirke av den elskelige prest Magelsen. Teksten han brukte husker jeg, og vil komme til å huske den. Salme 128, 1-4 og lyder så: "Lykksalig er hver den som frykter Herren og vandrer på hans veie. Frukten av dine hendes arbeide skal du nyte. Lykksalig er du, og det går deg vel. Din hustru er som et fruktbart vintre i husets innerste rom. Dine barn som oljekvister rundt om dit bord. Se, således

blir den mann velsignet som frykter Herren". Tenk, far og mor kom også utover til vårt bryllup. Det var første gang de reiste på dampskip. O, hvor glad og lykkelig jeg syntes også disse var. Det var både første og siste gang at far reiste på dampskip. Året etter døde han. Mor var derute en gang senere. Om Heitmann-familien kan jeg ikke fortelle så meget da jeg mangler fullt pålitelige kilder. Med full sikkerhet kan jeg fortelle, at min kones besteforeldre for mere enn 100 år siden og deres foreldre bodde på Strømsnes i Berg, drev handel og muligens skipper på jekt. Hennes bestefar, Daniel Heitmann, hadde 4 sønner og to døtre. 1 Johan Heitmann slo seg ned i Dyrøy og har etterkommere der. 2 *Søren Heitmann*, født 1804, gift med *Ingeborg Sofie Brox*, datter av gamle Brox i Holmenvær, oppvokst på Strømsnes. De kjøpte Skaland og bodde der. Deres barn, Daniel, født 1840, død. Margrete født 1845 er nå i Trondheim. *Ingeborg Kristine* f 31/3 1848, Johan Edvard Brox f. 1850, bor på Sama i Trondenes. *Ingvardine Sofie* f. 1855, enke etter lensmann *Nils Arntsen*, bor på Skaland, har flere barn. 3 Daniel Heitmann bodde på Strømsneset. Deres sønn, Jens Heitmann, fikk farsgården. Hans barn bor der nå, 3 sønner og 1 datter lever. 4 Johs Heitmann bodde i Nordfjord. Deres 2 sønner bor der nu. . . De 2 døtrene kom til Dyrøy. Den eldste kom til Skogshavn og gift med Ole Peder Hansen som først i 40-årene var stortingsmann, var stammor til Skogshavn-slekten. Hennes yngste sønn, agronom Ingv. Hansen f. 37, skal leve ennå. Den andre datteren har etterkommere på Dyrøy. Søren Heitmann omkom på sjøen 1860. Han hadde vært i Tromsø, var på hjemreisen, reiste om morgenen fra Laukvik i godt vær i juni måned. Kommet omtr. et stykke vest for forberget Kjølva, så de hadde begynt på Medfjorden, brøt med engang ut en orkan fra sydvest. Man vet ikke mere. Rester av båten fant man nord med "Håja" ut for Tromsø. Søren Heitmann var en aktet og avholdt mann, ikke bare i Berg, men så langt han var kjent. Jeg hørte første gang om hans død straks etter på Andenes. Noen Grytværing som kjente ham personlig, beklaget dette dødsfall meget. Heitmann-familien er sikkert en gammel Nordlands-familie. Sagnet sier at familien nedstammer fra Vest-Jylland. 3 brødre skulle komme heropp, om frivillig eller forvist, sies intet. 1 nedsatte seg på Dyrøy, der har man familienavnet mere enn 200 år tilbake, 1 kom til Berg og 1 kom til Bleik på Andøya, hvor Heitmann-navnet er utdødd. Men slekten har man på kvinnesiden. Om dette forholder seg så, tør jeg ikke garantere for. Tradisjonen nå er ikke så levende og pålitelig som før.

Den 21. feb. 1872 ble Bernhard født. Året etter den 28 august 1873 ble jeg ansatt som lærer og kirkesanger i Kvæfjord. Da jeg fikk brev herom tør jeg ikke si om jeg ble glad eller ikke glad. Jeg trivdes utmerket i Berg, hadde mange kjenninger og venner og syntes at her var plass for meg. Jeg hadde lyst til arbeide, og her var der nok av det. Men jeg kom til å tenke. Berg er usikkert fremtidssted skulle jeg få stor familie. Da er Kvæfjord bedre. Jeg fikk brev fra sogneprest Berge om å komme og bese stedet, da det var meget som måtte ordnes. Jeg reiste da dit, fikk alt ordnet, især med klokker-gården. Vikar hadde man. Jeg ble vennlig mottatt, først av den elskelige familie Berge, og ellers av alle hvor jeg kom hen. Her var enda ikke klokkegård. Klokkegården, halve Nord-Strand, var i mere enn en menneskealder drevet som underbruk. Jeg fikk det ordnet så at jeg skulle flytte sist i april eller først i mai 1874. Og jeg fikk løfte om å bo hos gamle Drevland inntil ny gård ble oppført. Forpakteren av klokkegården skulle vinterføde 1 ku og avle 10 td. settepoteter. Så fikk jeg være ennå ½ år i Berg hvor jeg hadde så mange venner og så mange minner. Jeg fikk nå si mine mange skolebarn og deres nærmeste farvel. Da jeg sluttet på Skaland, min siste skolekrets i Berg, kom Magelsen innover og satt og hørte på meg inntil skolen sluttet. Da reiste han seg og begynte først litt humoristisk å tale om en gammel lærer som nå sluttet. Så ble det mere og mere alvorlig, og til slutt gråt alle.

Så kom dagen da vi skulle reise. Gamle kaptein With hadde lovet å føre oss og alt vårt til Kvæfjord. Båtene lå ferdig med alt i. Kreaturene m.m. ble igjen til en senere tur. Så var det da å si farvel, og vi reiste ombord på gamle Tromsø. Reisen gikk godt, og vi ble vel mottatt på Borkenes. Hester kom fra de nærmeste gårdene og kjørte vårt bohave innover. Vi gikk innover

med med de 3 småguttene mellom oss. Bernhard, kun 1 1/3 år, syntes nok det ble tungt. Hans Skrædder nådde oss på Råflotta og bar Bernhard resten av veien. Nå var vi kommet dit hvor vi skulle bli resten av vårt liv. 27. mai 1874 ble Inga født i den gamle Drevland-gården.

Nå er mere enn 51 år gått siden vi kom til Kvæfjord. Å fortelle noe herom behøves ikke, da alt er i friskt minne hos enhver.

Her har treet vokst opp med mange grener og blomstret, treet som den kjære Magelsen omtalte i brudetalen for nå 54 år siden. Selv om noen smågrener visnet bort med det samme de sprang ut, står der allikevel mange i full blomst og lover gode frukter for fremtiden, selv om hovedstammen synes å visne litt etter litt.....

Fars historie etter at han kom til Kvæfjord

Skrevet av et av hans barn. [Bernhard Bergersen]

I Kvæfjord skulle far sette seg istand, på mange måter begynne helt forfra. Mange penger hadde han ikke. Derfor måtte besetning til fjøset, gårdsredskaper og delvis også innbo komme litt etter litt. Med stor energi begynte han sitt nybrottsarbeide på den store klokkegård. Sent og tidlig når han var ferdig på skolen, arbeidet han på jorden, både selv og ved leide jordopptakere, sørlendinger og andre som tilfeldig bød seg frem, særlig om høsten. Og så måtte mor, til sitt øvrige store stell, streve med disse hvert år. Utover vinteren var det da å skyte i stykker storstein og kjøre den bort, og om våren å kjøre bort småstein som det var så masse av, et arbeid som gjentok seg årvisst. Ytterstykket lå som et villniss da far kom, skog, kratt og stein overalt. Man kom ikke frem med hest fra sjøen til veien. Nerstykket på innerstykket var også uoppdyrket på et par åkerflekker nær. For hvert år som gikk ble noen mål tatt opp. De store stenhauger både i fjære og andre steder vitner om det store arbeid som her ble nedlagt. At det hele skjedde planmessig, forstår man av at da far sluttet, var størstedelen av den store klokkegård lagt under kultur. Aldri følte far seg gladere enn når han arbeidet mot de mål som han hadde satt seg. Og disse mål kunne være lange og mange år for å nå. Ofte ble de flyttet videre frem før de riktig var nådd. Han var av de positive mennesker som hadde en levende trang til å utrette noe nyttig i livet. Han ble ikke drevet av egen-interessen. Derom vitner hele hans arbeidsdag. Det meste av sitt liv arbeidet han og nedla all sin kraft og det meste av de penger han formådde å legge tilside på en annens eiendom, statens, uten i noen som helst form å ha håp om eller gjøre krav på å få erstatning eller påskjønnelse herfor. Hans arbeid med jorden kom delvis av en indre trang til å utføre nyttig arbeid, men også viljen og lysten til helt ut å utføre det arbeid som han mente han var satt til av den store arbeids-giver hvis trofaste tjener han arbeidet på å være. Etterhvert som årene gikk, og han så fruktene av sitt arbeid, hadde han all grunn til å være fornøyd: Åker og eng vokse og gro der hvor før var villniss, skogen i utmarken vokse til, der hvor før var kjerr og kratt, vannet ledet gjennom grøfter og vannsyk jord drenert, buskapen stadig tilta, kornkassene bli mere og mere fylte, potetbingen i kjelleren vokse. Vedskogen var vanstelt da far kom. Med den aller største omhu vernet far om den hele tiden. Det var mest kratt, kjerr og nedfallsved vi brukte som brensel. Han likte best å hugge vinterbrenselet selv. Han hadde også den glede å kunne levere utmarkskogen i god stand da han sluttet.

I min tidligste barndom var det grue i kjøkkenet, murt av gråstein, ytterst primitiv. Far kjøpte siden av Joh. Fochsen, Borkenes en komfyr som var blitt utrangert der. Denne komfyr hadde vi hele tiden i klokkegården. Da far flyttet derfra, kjøpte kommunen en ny. Under store bekostninger anla han vannledning til gård og fjøs, bygget sommerfjøs, stabbur og naust for å få plass til bl.a. far sin avling. Ennvidere stall, fraukjeller, utvidet låven, bygget delvis utmark-gjerdet, muret brannmur i hovedbygningen, panelte innvendig hovedbygningens to stuer, innsatte dobbeltvinduer i en stue, innredet værelse i 2. etasje. Hvor meget han fikk erstattet for sine utlegg før og etter at han sluttet, kjenner jeg dessverre ikke til. Han hadde det nemlig ikke med å fordre eller forlange, selv det andre ville finne var hans rett å kreve. Hans uegennytte fulgte ham alltid. - Far hadde en usedvanlig lett arbeidskropp, godt arbeidslag, og alt hva han foretok seg, falt lett for ham - som en lek, kan jeg gjerne si. Dertil var han sjeldent nevenyttig og "hendt" til alt hva han foretok seg. I min barndom sydde han klær til oss barn og bukser til seg selv. Alle sine gårdsredskaper satte han selv i stand og laget selv delvis nye. Derfor var han så redd for hver gagnvedkjæpp han fant i utmarkskogen. Alt hadde han bruk for til ett eller annet. Flere somre høstet han klokkegården kun ved drengens hjelp. De lange vinterkvelder var hver opptatt med sitt: Far bandt eller bøtte garn, laget line, bandt kavlnett, satte istand sine gårdsredskaper, smidde klomper, arbeidet med foreningsregnskaper o.s.v. Mor og jentene karded ull, spant, vevde, strikket eller sydde. Vi barn leste lekser eller hørte på fortellinger som far og mor fortalte. Og far var en mester å fortelle: Om sagatidens menn og kvinner, om alle merkelige ting som før hadde hendt, så fortiden sto levende for oss. Om fedrenes liv og kamp, deres arbeid og slit på land og på sjø, så vi ble glade i dem som hadde levd før oss og bandt oss således til fortiden og våre fedre.

Om de mange sagn og folkeeventyr som folk der nord er så rike på, og satte derved vår barnefantasi i bevegelse så vi levde et rikt drømmeliv midt i hverdagslivets strev. Om sitt eget liv og arbeid, og gjorde oss derved interessert i de oppgaver og krav som nåtiden byr på. Når far kom inn på den rike eventyrskatt som han eide, supplerte mor ham på en fantasirik måte: Vi fikk høre de vidunderligste ting om hulder, nøkk, nisser, havmenn og draug. Om "troid og berguhyrer" og meget annet rart. Men også mange andre vakre fortellinger om kirkens menn og kvinner og deres arbeid for å utbre Gudsriket på jord. Dette fortalt på en slik måte at vi barn følte oss ett med dem. Disse vinterkvelder hjemme har sikkert hatt sin betydning for oss barn, for vårt åndelige livs vekst senere i livet. De mange gamle viser og sanger som undertiden ledsaget disse fortellinger, har siden i livet vært en kjær skatt å dra frem.

I slåttonnen var far alltid foregangsmann helt til langt opp i 70-årene. Husmennene og vi gutter ville jo ofte vise hva vi dugde til, men aldri maktet vi å gjøre ham noe. Han var alltid førstemann på arbeidet og holdt ut til sistemann. Da far sluttet som lærer vel 75 år gammel, kjøpte han "Ytterstykket", halvdelen av dette. Han hadde ønsket å kjøpe hele med unntagelse av husmannsplassene, men verken mor eller vi barn ville det, og han bøyde seg for oss, skjønt høyst nødig og med et sårt hjerte. Vi var nemlig redd for at det skulle bli for mye for ham og mor. Etterpå forsto vi at han hadde rett og så lengre enn oss andre. Året før han sluttet bygget far først nergården, siden øvergården til seg og mor. Jakob skulle ha den første. Han grov selv det meste av kjellerne og kjørte stein til syllmurene. Da Jakob døde, solgte han øvergården til Svedjans. Og nå kunne far flytte inn i sitt eget hus og arbeide på sin egen jord. Meget i livet kom sent for far: 27 år gammel begynte han som lærer, over 50 år var han før han fikk stemmerett, og 75 år gammel før han fikk sitt eget hus og sin egen jord. Med ungdommelig kraft og energi og en enestående utholdenhet begynte han nå sitt nybrottsarbeid på jorda si. Sent og tidlig, hvordan enn været var, sto han høst og vår ute og brøt opp jord. Åkrene vokste i utstrekning for hvert år, steinhaugene ble større og større, og avlingene og buskapen tiltok. Alt utførte han ved egen hjelp, unntagen onnearbeidet om somrene, da vi barn hjalp ham. Hans plan var å rekke å få det meste av jorda ryddet til maskinmark. Så langt rakk han imidlertid ikke. I 1920 ble han atter nødt til å bøye seg for våre ønsker og bønner, da det var så vanskelig for mor å få tjenerhjelp: Han solgte gården med fjøsbygning til Hilmar Berg, men tok unna flere mål til potetåker og hage. Han ville heller ikke nå være uten arbeid. Da var han 85 år. Sin potet-åker, mange mål, dyrket han med stor flid og omhu, satte omtrent ved egen hjelp all poteten om våren, hyppet den flere ganger om sommeren inntil potetgresset ble så stort at han måtte slutte. Og kun ved tjenestepikens hjelp tok han opp all poteten om høsten. Han hadde innrettet sitt snekkerverksted i kjelleren hvor han sto og arbeidet vinterkveldene. Det var meget han der fant på: De siste årene han levde, laget han kjelker som han ga bort til barna i nabolaget. All vinterveden hugget og saget han selv. Den siste vinteren han levde, hugget han opp brensel for et helt år fremover. Han forsto helt ut den kunst å utnytte tiden. Således kunne han også få utrettet så meget i livet som han gjorde. Det så heller ikke ut til at han hadde det særlig travelt noen gang: Det hvilte alltid ro over ham, selv når han hadde som mest arbeid for seg. Jeg kan heller aldri huske at han "maset" på andre. Ved sitt eksempel viste han veien for oss andre på arbeidsmarkene.

Fars lyst til å drive hjemmefiske fulgte ham hele livet. Få var så kjent med alle fiskeklakkene på Bygdesundet som ham. Det hendte ofte i min barndom, selv midt i travleste høyonntida, at han kunne kaste ljà og rive når han så storseien på Skallen eller Strandgrunnen. Hans verste konkurrent til å dra storsei, var gamle Ole Jonsen på Berg. Jeg husker hvor ubegripelig morsomt det ofte var å være sammen med far, når disse to gode venner kappdrog. Om høsten drev han ofte sildegarnsfiske. Sjøbruket og båten var han særlig glad i og holdt disse ting alltid i stand. Fra min tidligste barndom kan jeg så godt huske hvordan den gamle Lofot- og Finnmark-fisker våknet i far når tiden for disse fiskerier inntraff: Med den mest levende interesse fulgte han med, helt fra fiskerne reiste og til de kom hjem. Ofte hørte vi ham si: "Ja, der skulle jeg ha vært med". Fullt

garnbruk hadde han i mange år. Drengene benyttet dette på Lofoten. Da storseien kom bort i Bygdesundet i 80-årene, holdt far huset en stor del av året med hyse og torsk. Særlig høstene var han flittig å ro, selv etter at han var langt opp i 80-årene.

Som lærer arbeidet far i henved 50 år. Han hadde en sjelden lun, rolig og behersket måte å være på i skolestua, likesom han hadde en sjelden praktisk måte å legge undervisningen an på. Da jeg begynte som lærer i en omgangs-skole, tør jeg med trygghet si at jeg hadde større utbytte av å tenke på hvordan far tok det i skolen, enn ved å anvende den viten jeg hadde fått på lærerskolen. Ved sitt eksempel utøvet far uten tvil stor innflytelse på sine mange elever: Ved sitt arbeidsomme liv, sin arbeidslyst og arbeidsglede. Ved sin uegennytte, hjelpsomme og forståelsesfulle måte å være på mot sine medmennesker. Ved sin rettsindighet og i alle måter hederlige vandel. Aldri snakket han ondt om noe menneske, og han følte ubehag ved å høre andre gjøre det. "La oss snakke om noe annet", sa han ved sådanne leiligheter. Han hadde en særegen inntrengende evne til å fremstille religionens sannheter på, og det var særlig det gode i mennesket han ville nå. Hvor ofte satt jeg ikke i fars religionstimer og forundret meg høylyd over at det i det hele tatt skulle finnes såpass som et eneste ugudelig menneske til i denne verden. Så soleklart og liketil syntes jeg at det var. Således husker jeg også bl.a. fars gjennomgåelse av det 4. og 8. bud at inntrykket ble varig for livet. Han la mindre vekt på pugg og oppramsing. Hans mål var særlig å skape alvorstanker hos sine elever og skape lyst hos barna til å bli gode mennesker, følge samvittighetens bud og således gjøre Guds vilje. Det var det gode i barnesjelen han ville nå og fremelske. Hertil benyttet han fortellings- og samtaleformen. Jeg husker også så godt hans evne til gjennom praktiske eksempler å anskueliggjøre en sannhet på, fortalt på en levende, lett forståelig måte. Det har festet seg mere hos meg enn meget teoretisk pugg senere gjennom årene. Han nedla herigjennom visselig mange spire-dyktige frø, som rakk langt utover barneårene. I denne forbindelse husker jeg at jeg for en tid siden leste historien om den hellige Kristoffer vakkert fortalt av en dansk forfatter. Bildet av den samme mann, de åndelige brytninger mellom hedenskap og kristendom, mellom det varme, milde Syden og det kalde, barske Norden sto levende for meg, slik jeg hadde oppfattet fortellingen av min eneste lærer i barneårene. En stor del av fars lærertid manglet man metodisk ordnede lærebøker i norsk og regning. Den hele undervisning hvilte utelukkende på lærerpersonligheten. Klassene var meget ujevnt sammensatt, da flere årskull var samlet i samme klasse. Vanskelighetene med å drive en fruktbar undervisning under sådanne forhold ligger klart i dagen. Hvor uensartet enn klassen var hadde far evnen til å få alle til å arbeide i regning, både de flinke og de som sto tilbake. Og et bra grunnlag fikk alle med seg i livet. Jeg hadde ingen annen undervisning i regning da jeg reiste på lærerskolen enn den jeg hadde fått i folkeskolen. Jeg hadde således god anledning til å dra sammenligning. Og mange andre eksempler og uttalelser har jeg å støtte meg til fra fars elever, som siden kom inn på videregående skoler. Mange av fars elever har siden i livet innehatt høyt betrodde stillinger hvor det særlig krevdes regnekunnskaper uten at de har hatt annen undervisning enn den de fikk i folkeskolen. Livet har også vist at den jevne befolkning i Strand og Tennvassås kretser har holdt fullt mål i regning. I norsk la far særlig vekten på opplesningen og forståelsen av det leste. Vi hadde intet annet hjelpemiddel enn Jensens lesebok. I historie hadde far en særlig evne til fragmentarisk å fremstille historiens gang og utvikling på en levende og interessant måte. På grunn av fars undervisning fulgte interessen for dette fag meg lenge i livet. I geografi var far den praktiske lærer som med skolens eneste hjelpemiddel, kartet, forsto å innprente de geografiske begreper og de lærdommer som man kan lese av det. Jeg husker så godt at da jeg begynte å virke som lærer under de samme forhold som far, forsøkte jeg å følge de samme prinsipper som ham i geografi. I sangtimene forsto han å skape lyst, glede og interesse. Det var rene festtimer når vi fikk lov å synge. Hans elever fikk med seg ut i livet en rik skatt: Gleden i sang, og en meget rik samling av sanger og salmer. Enda etter 40 års forløp faller jeg tilbake på den rike sangskatt fra barneskolen. I årene etter at jeg var begynt som lærer talte jeg ofte med sanginteresserte menn og kvinner som mintes far med stor takk for hva han hadde gitt dem bl.a. i sangtimene. At far forsto

å skape god ånd i klassen og hadde elevene fullt i sin makt, viser følgende: Som kirkesanger i en tid da det virkelig var bruk for en sådan, ble han ikke så sjelden kalt til kirken i embedsforretninger. Klassene var dengang temmelig overfylte av barn i alle aldre, og skolelokalet, gammelskolen, lite. Men han kunne trøstig forlate oss. Aldri fant det sted uregelmessigheter. På grunn av sitt rolige gemytt og vennlige vesen utøvet han en beroligende innflytelse så vi uvilkårlig, ubevisst, la bånd på våre guttetilbøyeligheter. Det var aldri uro i hans timer. Og jeg kan heller ikke minnes han snakket til noen på grunn av uro i klassen. Foruten Strand og Tennvassås hadde far i mange år også Dale, de to sistnevnte kretser var omgangsskole. Særlig i Tennvassås var læreren en kjær og velkommen gjest. Til tross for at far måtte reise fra hjemmet som han var så sterkt knyttet til, så far sikkert gjerne at han hadde Tennvassås krets. Det var i regelen straks før jul og i mars at han var der. For mor og oss barn var det i særlig grad et stort savn at far var borte. Alle gikk og ventet og tellet dagene at far skulle komme hjem lørdag. Og kom gjorde han på sine ski hvordan enn vær og føre var. Da tiden nærmet seg lørdag ettermiddag at far skulle komme, gikk mor og vi barn ustanselig og så etter ham. Var været stygt, og føret dårlig, kunne vi se hvor urolig mor var. Og da han kom, lett spenstig, glad og smilende, var jubelen stor og gjensidig. Mor hadde alltid pyntet hjemmet festlig til fars komme. En grunn til at far likte seg så godt i Tennvassås, var den at onkel Klaus samtidig var i Storvassbotn. Og så kunne da disse to uadskillelige brødre ofte besøke hverandre om kveldene og være sammen. I denne forbindelse skal jeg nevne følgende: Da veien til Sørbygda var ferdig, kom far gledesstrålende inn, tok om mor og fortalte dette: "Nu, mor, kan vi ofte besøke onkel Klaus og han oss". I Tennvassås var forholdet mellom hjem, barn og lærer alltid ideelt. Undertiden fikk vi eldre brødre lov å følge far til Tennvassås, særlig når skolen holdtes hos Marie. Om ettermiddagene satt far og bandt garn og pratet med husets folk og naboene. Far og Anders brukte undertiden kappbinde, og det fulgte alltid spenning med hvem av disse to godvenner som skulle gå av med seieren. Den uværsdagen i mars 1882 da Kilhusmannen omkom på Drøsshaugen, kom far på ski fra Tennvassås. Far beklaget ofte at han ikke kjente til dette, for da ville han ha lagt veien om Drøsshaugen. I sogneprest Berges tid hadde far konfirmantundervisningen, som far var særlig glad i. At fars arbeid her satte merker hos ungdommen, viser mange uttalelser fra hans konfirmantelever, både før og etter hans død. Da Bugge kom, overtok han selv denne undervisning.

Det meste av den tid far var kirkesanger, ca. 46 år, var kirkene i Berg og Kvæfjord uten orgel. Landstads salmebok var dengang ny og melodiene ukjente for menighetene. Den hele kirkesang ble således helt båret av kirkesangeren. "Far hadde som gjerning å synge inn Landstads og Lindemanns salmeskatt i 2 menigheter". Med sin klare, rene bløte sangstemme, sikre øre og store interesse og utholdenhet hadde han utført dette arbeid da orglet kom i 1890-årene. Han gikk med hele sin sjel opp i salmesangen i kirken, likesom Landstads kjernesalmer stadig fulgte ham i hjemmet og ute på arbeid. Fra min tidligste barndom og utover kan jeg huske at far til å begynne med sang alene i kirken; men ettersom årene gikk, ble salmesangen mer og mer fyldig, og tilsist lød den fulltonig fra den hele menighet. Helt fra barndommen var far og kirken ett. Neppe noen gudstjeneste-søndag har fars plass i kirken stått tom. Når det var messefall i Kvæfjord, gikk han gjerne til Trondenes kirke. "Der fulgte høytid med far i kirken", uttalte B. Nikolaisen ved fars bære. At far gjennom sitt liv og eksempel utøvet innflytelse på kristenlivet og kirkens stilling i menigheten er utvilsomt. Han opptrådte sjelden offentlig, men virket desto mer i stillhet ved samtaler med folk. I hans tid hadde kirkesangeren ingen fast lønn. Sin inntekt fikk han gjennom klokkertoll. Da han sluttet, beløp restansene seg til flere tusen kroner. Det lå ikke til hans natur å kreve sine skyldnere. Han likte nok best å ta mot de penger som frivillig kom inn.

Far var i alle måter en pliktoppfyllende mann. Denne egenskap skrev seg ikke fra ytre forhold, men hadde sin rot i hans karakter: Det var en sterk trang hos ham til helt ut å gjøre det arbeid som var ham pålagt. Han hadde her alltid en årvåken dommer i sin følsomme samvittighet. Og han betraktet seg som tjener i smått som i stort til den store Vingårdsherre som han engang skulle

avlegge regnskap for. I menighetslivet virket han i det stille. Her som forøvrig ellers hadde han en trofast støtte i mor. Disse to utfylte helt hverandre. Han var det meste av sin tid - undertiden sammen med mor - valgt som deputert til de kirkelige stiftsmøter. I min tidligste barndom husker jeg at han kalte kretsen sammen og ga referat. I det stille ytet han og mor en hjelpende hånd til de fattige og misjonen, og han hadde en sjelden evne til å si et trøstende ord til dem som hadde det ondt. Ved avskjeden fulgte det ofte et alvorsord som skulle tas med på livsferden. Ofte har jeg truffet folk som har talt om dette - ikke glemst avskjedsordet selv etter et langt livs forløp. Fars kristentro var varm, levende og inderlig. Han var til enhver tid fullt overbevist om å være i den Høyestes varetekt. Var mor redd for ham når han ga seg ut alene på sjøen, i marka om vinterkveldene ofte i styggevær, eller på lange fotturer, så han med kraft og stor overbevisning: "Vær ikke redd for meg, mor. Jeg er aldri alene. Jeg har alltid Ham som følger meg". Og denne sterke, klippefaste tro fulgte ham inn i døden. Hans Gudsforhold var sterkt personlig, og han blottet nødig - likeså lite her som ellers - hva der bodde i hans sjel. Hans Gudsforhold måtte derfor nærmest bedømmes etter hans liv ogandel. Helt til det aller siste - nest siste kvelden han levet - leste han et Gudsord og Fadervår sammen med mor før de sovnet om kvelden. Det hendte at far ble tilkalt som megler eller spurt tilråds når det var uenighet eller vanskeligheter hos noen. Med sitt fredsommelige gemytt, rolige vesen og sin forsiktige måte å velge sine uttrykk på var han vel skikket dertil. Selv om far ble ivrig i en diskusjon, eller der var noe han ikke likte, kan jeg aldri huske han brukte sterke uttrykk. Tiltross for at far var en høykirkelig mann, viste han toleranse mot andre troende. Dømmesyke og påståelighet hørte ikke til hans natur. Jeg husker således det utmerkede vennsforhold som hersket mellom baptistpresten Per Fredrik, fritenkeren Bendiks Gabrielsen og far. Da Per Fredrik døde, leste jeg en forståelsesfull, hjertevarm nekrolog over ham, skrevet av far. En gang far var i Harstad for å besøke mor da Peter hadde brukket benet sitt, røk det opp et gresselig uvær. Vi var redde for far hjemme. Jeg spente da skiene på meg og gikk far imøte. Jeg traff ham, Bendiks Gabrielsen og Gammelbrunnen ved Storhaugen. Da hadde disse tre i mange timer strevet i uværet og sefaner. B.G. hadde sett far kjøre forbi på Kilhus. Da han ikke kunne forhindre at far la ut på eidet, fulgte han selv med. Da de møtte meg, snudde B.G. straks for å benytte det siste lysskjær av vinterdagen. Skjønt far aldri la seg opp i den aktive politikk, var hans politiske standpunkt i min barndom liberal-konservativ. Med årene bøyde han om mot høyre. Han holdt "Almuevennen", inntil den gikk inn. Siden holdt han noen år "TT". I de siste 20 årene holdt han "Morgenbladet". Hans deltagelse i den politiske strid innskrenket seg i regelen til noen avisartikler i "HT" like før valgene. Far var en produktiv skribent. Han skrev særlig i "HT", og en enkelt gang i "Dagens søndagsnummer". Han skrev først en rekke biografier og nekrologer over kjente menn i distriktet. Senere "Gamle minder" i "HT". Gjennom disse artikler fremdro han de gamle halvt forglemte slekter, deres liv og tenkemåte, så de sto levende for den nålevende slekt. Han benyttet også her sin framgentariske fremstillingsmåte: Han fremstilte typisk enkeltpersoners liv fra forskjellige tidsavsnitt og samfunnsnivå. Hans artikler inneholdt mange verdifulle slektsdata, og vil også derigjennom få sin betydning. Ikke blott her hjemme var disse artikler lest med stor interesse av mange, men også blant det utflyttede Amerika fra Nordland, som her fikk se sin slekt.

Mange gamle folkesagn ble gjennom disse artikler oppbevart for etterslekten. Han førte en lett, flytende penn, skrev ofte uten kladd. Han skrev som det syntes like godt om det var uro og snakk mens han skrev. Hans hukommelse var enestående. Årstall, datoer og navn satt som meislet. Når folk kom for å få sine barn innført til barnedåp i minesterialboken og der var navn, årstall eller datoer som de ikke husket, kunne han fortelle dem det, såfremt vedkommende var fra bygden. Alle navn m.m. som sto i "G.M." skrev han etter hukommelsen. Aldri behøvde han "å slå etter".

Far ble meget snart innvalgt i forlikskommisjonen i Kvæfjord, en stilling han innehadde til langt opp i alderdommen. Helt opp i 80-årene var han med, det siste som suppleant. Med sitt fredsommelige vesen, og sin evne til å forstå og tale med folk var han sikkert vel skikket for

dette verv. Straks etter at han kom til Kvæfjord, var han med å stifte spareforeningen. Han ble foreningens kasserer og regnskapsfører helt til dens oppløsning i 1921. At denne handelsforening var vel anskrevet og nøt tillit, vitner de mange anerkjennende uttalelser fra dens forretningsforbindelser bl.a. i Bergen og Trondhjem etter at den var oppløst. Da den sluttet, og far hadde avsluttet regnskapet, ble det utbetalt et pent utbytte til aksjonærene. For dette ansvarsfulle og byrdefulle verv hadde far 80 kroner i årlig lønn. Den ble oppløst mot hans og en sterk minoritets protest. Han var med å stifte Kvæfjord sparebank i 1880, og han satt som direksjonens formann til 1903. I den tid Drevland var på Stortinget, var han kasserer. At sparebanken under disse to menns ledelse har måttet arbeide seg opp til en solid stilling, viser den ting at den har maktet å ri over de store tap - flere hundre tusen kroner - som den har hatt etter deres dager. Han viste også stor tiltro til banken selv i den tid da alt var så usikkert, og søkte alltid å berolige folk som ytret mistro til bankens stilling. - Ved den nye skolelovs innføring i Kvæfjord i 1890 ble far valgt inn i skolestyret som lærernes representant, og som sådan satt han uavbrutt inntil han ved nyttår 1911-1912 sluttet som lærer, de fleste årene som skolestyrets formann. Han fikk således stor innflytelse på skolevesenets utvikling i bygden. Ny kretsinndeling ble tildels foretatt, nye skolehus bygget, undertiden under stor uenighet blant de interesserte, nye lærere ansatt, undervisnings-materiell anskaffet til skolene. Alle vitnesbyrd viser at far som kollega var trofast, hjelpsom og hensynsfull mot alle, både gamle og unge. Hans hjem var lenge samlingssted for bygdens lærere, ikke bare i feriene, men også søndagene. I hans senere år som lærer ble mange av hans tidligere elever ansatt som lærere i Kvæfjord, ofte i en meget ung alder. Det var rørende å se det kameratslige forhold som hersket mellom far og disse. Han var selv ungdommen blant ungdom, og han likte godt å være sammen med de unge.

Far hadde en egen evne til å binde oss barn til hjemmet og knytte oss sammen innbyrdes. Hvor langt fra hjemmet vi enn feredes, var det alltid samlingsstedet, hvor far og mor dannet det samlende senter. Som oppdrager virket far mere ved sin personlighet og sitt eksempel enn ved ytre midler. Han gjerdet oss aldri inn med påbud, befalinger og tvang, men ga oss fritt råderom og støttet oss alltid og viste oss ubegrenset tillit. Han ga oss alle den arven med ut i livet å være glad i arbeidet, utnytte tiden og å være nøysom og takknemlig for selv det minste. Han var selv meget sparsommelig og eide evnen til alltid å få pengene til å strekke til, hvor lite han enn tjente, og hvor stor enn familien var. Gjennom hele sitt liv var han ytterst nøysom og hadde et helt igjennom tilfreds sinn. Fra den aller tidligste barndom ble vi barn satt til stadig arbeid. Dette følte imidlertid ikke som noen tvang, men snarere som noe selvsagt, noe som måtte så være: Vi så for oss fars og mors utrettelige slit og strev for oss alle, deres arbeidslyst og arbeidsglede. Vi lærte av far og mor at arbeidet er en av livets største velsignelser. Den varige glede skapes gjennom et vel utført arbeid. Vi så fars og mors rørende omhu for oss alle, deres stadige omtanke for enhver at det skulle gå oss godt i livet, og ubevisst skapt solidaritetens ånd i barnesjelen. I hjemmet hersket en god, fredelig ånd, og dette utøvet en heldig innflytelse på oss barn og vår utvikling i den bøyelige barnealder. Mange eksempler på fars rørende omhu for oss kunne jeg nevne, og han sparte seg aldri når det gjaldt noen av oss barn eller mor: Mange slitturer over eidet i uvær og uføre med angst i sin sjel hadde han. Peder K. Pedersen fortalte at straks etter at far var kommet til Kvæfjord, ble mor en uværssdag om vinteren alvorlig syk. Utpå ettermiddagen spente han skiene på seg og dro over til Scheldrup. Skolebarna kom neste morgen, men far var ikke kommet. Spenningen og uroen var stor. De hadde imidlertid ikke ventet lenge før far kom på ski nedover sommerfjøsbacken. Han stakk bare innom mor en stund, så begynte han skolen med full dag. En senhøstkveld i 1888 i et gresselig uvær og elendig føre, ble jeg meget syk. Far sitter en stund ved sengen og ser på meg. Så går han ut, spenner for hoppa, snakker litt med henne, og drar så ut i uværet og mørket til Schøyen som nettopp da hadde selskap. Schøyen sier noen pene oppmuntrende ord til ham, gir ham et godt glass toddy, og om natten i 1-tiden kommer han tilbake. En vinterdag - jeg var da i 10-årsalderen, kjørte jeg alene over eidet. Mens jeg var i Harstad røk det opp til uvær, nordvest med tett snøkave. Jeg legger

meg flat på langsleden og lar hesten greie seg selv. Kommen inn på skogen på eidet setter jeg meg på sleden og begynner å synge. Ved skjellgrøfta møter jeg far. Han kommer da grynnende gjennom snøen for å møte meg. Med tårer i øynene omfavner han meg lenge. Han hadde på lang avstand hørt min sang.

Hjemmets festminner knytter seg til de ganger onkel Klaus, onkel Johan og undertiden Elias Olsen o.a. kom på besøk, i regelen 2. dag jul. Gleden og jubelen var da alminnelig. Musikk, sang og hyggelig passiar, mens vi barn var glade tilhørere. Det var festdager også for far og mor. Julaften var også en lengselsfull vintergjest. Spenningen gjaldt særlig om vi skulle ha juletre eller ikke. Far og mor fant på de utroligste gjemmesteder for å overraske oss julaften.

Av fars barn fikk alle en god utdanning. Hver enkelt ble hjulpet frem av far den kostbare lese- og skolevei. Og far slapp ingen før hver enkelt kom i helt selvstendige stillinger uten noen gjeld. Helt fra 1883 da Jakob reiste ut på skole, hadde far nesten årvisst helt til 1910 en eller flere om gangen - opptil 4 - på kostbare skoler langt fra hjemmet, Tromsø, Trondhjem og Kristiania. Også etter 1910 var far villig å støtte hvor det behøvdes. Det har sikkert aldri hendt at far har sagt nei til å yte økonomisk støtte til sine barn som ville frem i livet. Han viste alltid stor forståelse og en enestående offervilje når det gjaldt dette spørsmål. Han sa alltid: "De beste renter jeg har hatt av mine penger er de jeg har lagt ut på mine barns utdanning". Det falt i min lodd stadig å be far om penger fra 1890 til 1910, men ikke en eneste gang hørte jeg et misbilligende ord, eller at det var vanskelig for ham å skaffe penger. Alltid kom pengene på dagen, ledsaget av noen vennlige ord. Han næret ubegrenset tiltro til oss alle, til hver enkelt av oss, derfor fant han det overflødig å komme med formaninger om å spare. Man må med forundring spørre hvordan far kunne få alle sine barn frem: En barneflokk på 10 barn, men en årsfortjeneste på mindre enn 1000 kroner det meste av tiden, bo på et avsidesliggende sted med lang og kostbar reise til skolestedene, på en tid da all skoleutdanning var vanskeligere å komme til enn nå, og alle barna skulle hjelpes frem til selvhjulpne stillinger uten gjeld! For å forstå dette må man erindre fars store nøysomhet, og hans enestående evne til å få pengene til å strekke til. Og man må også huske den store og sterke støtte far hadde i mor når det også gjaldt dette spørsmål: Hennes sjeldne evne til å utnytte alt, og "snu på skillingen", det utrettelige, oppslitende arbeid som hun utførte sent og tidlig et langt liv igjennom, hennes store, store nøysomhet og fordringsløshet når det gjaldt henne selv. Hun fordret aldri, bare ytet! Og den store bakgrunn for henne såvel som for far var den: Der skal arbeides og spares for at barna som de holdt så av, skulle komme frem i livet. Og jeg tror at jeg tør uttale at takket være den oppdragelse hver enkelt hadde fått i et godt hjem, gikk vi vel rustet ut i livets kamp, og at hver enkelt ytet trolig sin skjerv for å nå det store mål: Søskenflokkens fremtid sikret. Og jeg tror også jeg tør uttale at ingen av oss har misbrukt fars og mors tillit. - Da far døde, etterlot han seg så meget at mors alderdom er sikret, og hun har et vakkert hjem å bo i.

Foruten samværet med far i barneårene og feriene minnes jeg ham som den trofaste, meget interessante brevskriver som i alle årene holdt meg og de andre av søskenflokkens underrettet om forholdene i hjemmet og bygden. Regelmessig kom brevene fra ham, aldri behøvde vi å vente. Det hvilte en egen behagelig ro over alle hans brev. Han hadde en sjelden nøktern, virkelighetstro måte å uttrykke seg på, og dette gikk igjen i hans brev. Hans fremstilling av folk og forhold der nord var så treffende og korrekt at vi til enhver tid kunne danne oss et helt ut virkelig bilde av det hele, helt ut som om vi levde mest der nord. Undertiden kunne far i sine brev komme inn på ting som enten interesserte ham særlig, eller berørte ham personlig på en eller annen måte. Da kunne man få et lite glimt av hva som bodde i hans sjel, den han til dagligdags så nødig åpnet for andre. Hans brev ånder til enhver tid av en rørende omhu og kjærlighet til oss alle. Og grunntonen som gikk gjennom dem alle, særlig de senere år, var hans store tilfredshet, glede og takknemlighet over at han og mor hadde det bra, og at det gikk bra med hans barn. En uke før far døde, fikk jeg følgende brev fra ham:

"Nu er det længe siden du så noget fra mig. Jeg har jo holdt den meste tid ved sengen siden jeg sist skrev. Men sengen er ingen smerter, og jeg kan glæde dig med at så er tilfellet her. Hilda er førsteklases sykepleierske. Hilda har netop gitt mig det løfte at selv om jeg kommer til å forlate henne mor, vil hun ikke forlate henne. Hun og Reinholdtsen vil da flytte hit, og det vet jeg at alle er glad over. Ingen kan stelle det bedre for mor og holde alt i orden enn Hilda kan gjøre det. Alt står da ferdig til ferie-opholdssted og samlingssted for dere alle. Alt står nu færdig til Hilda og R. å flytte inn. Jeg er bra. Holder nok sengen ennu og vil gjerne samle litt mere krefter. Vær ikke engstelig for mig. Jeg kommer mig sikkert. Det er en dårlig skrift, men det får så være. De allerkjærligste hilsener fra din far. Bring dine brødre mine allerkjærligste hilsener.
Den 14/11-25."

Særlig når det lakket mot feriene kunne jeg forstå at far tellet dagene og gikk og gledet seg sammen med mor. Lenge utigjennom årene møtte far opp i Harstad for å ta mot oss. Ja, helt opp i den seneste alderdom - sist i 1923 for mitt vedkommende - kunne det hende at hans kjente og kjære skikkelse var å se på kaia. Såvel når vi møttes som ved avskjeden var han alltid den rolige, vel avbalanserte mann, og han forstod på en mesterlig måte å lette avskjedsstunden. Helt til siste gang jeg sa farvel med far torsdag 23. juli 25, da det var øyensynlig for oss begge at det var siste gang, viste hans nesten overmenneskelige sjelsstyrke seg. De siste ord jeg hørte fra hans munn var disse: "Bernhard, vi sees igjen". Det var også siste gang jeg hørte den kjære, kjente stemme. Utover sommeren hadde jeg flere brev som åndet av tilfredshet som da han lå i kav og slit og var frisk. Glad og fornøyd var han til det siste.

Den 24. november 1896 hadde far og mor sølvbryllup. Det var en uværsdag som lenge vil minnes. Fraværende av oss barn var Johan og Hilda i Sydvaranger, Ragna på lærerskolen i Tromsø og Bernhard i Namsos. Inga hadde en hard tur fra Lavangen for å komme hjem. Mange av slekt og naboer var møt frem, og mange telegrammer fra fjern og nær innløp, deriblant et langt, vakkert telegram fra Namsos folkeskole, forfattet av skolebestyrer Bach. Drevland holdt festtalen for sølvbrudeparet.

En stund før far sluttet som lærer, fikk han av kretsen en vakker sølvstokk.

Den 24. november 1921 hadde far og mor gullbryllup. Tilstede av oss barn dengang var: Hilda og Reinholdtsen, Ragna og Jacob og Hans. I dagens løp innløp det mange telegrammer og blomster, likesom mange gratulanter møtte frem. Om aftenen møtte mange innbudne til et enkelt festmåltid. Sogneprest Kleivan holdt talen for gullbrudeparet. På søskenflokkens vegne talte Hans for far og mor. Ved denne anledning hadde mange menn og kvinner i bygden samlet sammen til en meget vakker gave til gullbrudeparet: en massiv sølvbolle, fylt med blomster. Far og mor ble vist megen oppmerksomhet og hengivenhet ved denne anledning, fra naboer og andre. I "HT" sto en særdeles vakker artikkel om far og mor, undertegnet "Th.B.", og en vakker beretning om festen. Av telegrammer utenfor den nærmeste familie (barna) kan nevnes:

Prost Smith, Harstad lærerlag, lærer J. Kristiansen med familie, Mina Hunstad, agent Pettersen Harstad, Josefine og Jon Olsen Berg, Hildegard og Magnus Berg Gibostad, Louise og Ole Gravem Gåre, øvelsesskolelærer Hansens Tromsø, Christian Wiik, Bjørbak med familie, Askim h. almenskoles lærerpersonale, Dorthea, Dina og Edel Bassøe Kristiania, familien Grenlund Harstad, Lena og Edvard Eriksen Tromsø, Rikka og Nicolai Dalsnes, D. Nicolaisens Bogen, onkel Edvard ved Kristen Tromsø, Emilie og Anna Hagen Kristiania, Lina Aschenberg Levanger, Øivind Bjørbak og hustru Harstad, Oxås og hustru Tromsø, Elisabeth og Jørgen Bergersen Mo i Rana, Malla Hagen Lødingen, Oleanne Nicolaisen Bogen, familien Mathis Kind, Finn Vadsø, Daniel

Kristiansen Skaland, Indine og Ole Olsen Strømmen, Anna Gåre, kemner Dahls Vadsø, konsul Arnesen med familie Tromsø, familien Bertheussen Hamnvik, Haldis og Sverre Kristiansen Vardø, Hansine og Johan Nilsen Harstad, Alma Jacobsen, Amanda og Signe Albrechtsen Bergen, Laura Lykke, Hansen, Korneliussen Tromsø, Anna og Peder Jentoft med familie Voktor, Jakobine og Jermund Kind Bodø, familien Heitmann Skaland, Marie og Oskar Nyquist Kristiania, familien Eilertsen Grunnvassbotn, Hulås' Kristiania, Stein og Sam Kristiania, Jørg. Pedersen Tromsø, Fredrikke og Albert Solem Kristiania, Vilhelm Magelsen Kristiania, Sofie og Mathis Harstad, Inga og Hans Helø, familien Olsen Medkila, Marie og Olav Nicolaisen Borkenes, Asveig Andenes, Josefine Albrechtsen, Marie Heitmann Harstad, Teodor Gåre, A. Dahl & Co. Trondheim, Gudrun og Claus Narvik, Ivar Tromsø, Ingeborg og Ragnvald Tromsø, Hansens, Bergs Tromsø, Bergers Kristiania, Jacob Kildahl Harstad, Kulseng-Hansen og frue, Ingrid og Ivar Mehus, familien Bernhoft, Jørgensens Tromsø, Karoline og Teodor Pedersen Gåre, banksjef Ole Dahl og familie Narvik, Karen og Lars Ervig Harstad, familien Eriksen Strand, Jørgensens Andenes, Marie og Ludvig Bach, familien Hans Olsen Gåre, P. Fochsen og frue, Jenny og Ole Høiden, prost Blom, Johan Vogter Bergen, Maren og Mathias Thorheim.

Fars barn var følgende:

Jakob Kristian Marselius født 6/3 1869 død 21/2 1913. Som 14-års gutt begynte han på en privatskole i Vik i 1882 og var der i 2 år til 1884. Skolen holdtes av stud.jur. Jacob Vik, og man leste middelskolens fag med latin. I 1884 reiste han på Gundersens skole i Kristiania og tok middelskoleeksamen i 1886. Under sitt opphold her ble han syk, fikk tuberkulose i høyre lillefinger. Etter flere operasjoner ble lillefingeren amputert på Rikshospitalet. Så satte sykdommen seg i høyre kinn. Ved operasjon lykkedes det å få sykdommen stanset her. Så kom han hjem i 1886 om sommeren. Men straks etter satte tuberkulosen seg i høyre kne. Han prøvde gjentagne ganger Schøyen og hans assistentleger, men uten nytte. I denne tid led han meget, og måtte lenge holde sengen, men var stadig i godt humør og forhåpningsfull. Han forkortet tiden med lesning sent og tidlig. Enkelte naboer var flittige å besøke ham, særlig Anfin Larsen. Denne interesserte, opplyste og evnerike mann hadde meget å tale om med Jakob. Om kveldene når han hadde sluttet sitt arbeid, kom han og satte seg ved Jakob's seng. Også Anfin Villadsen og Ivar Størkersen besøkte ham ofte. Straks etter jul i 1891 reiste far med ham til overlege Carlsen ved Bodø sykehus. Og her ble høyre ben amputert ovenfor kneet. Jeg husker brevet jeg fikk fra far straks etter. Jeg gikk da på seminaret i Tromsø. Brevet var skrevet straks etter at Jakob var brakt ut av operasjonssalen. Far hadde oppholdt seg utenfor denne mens Jakob var inne. Det var usigelig harde timer for far, og brevet var fremkommet av en opprevet sjel. Chr. Wiik som dengang var lærer ved middelskolen i Bodø, var far og Jakob til stor trøst og støtte, og var daglig og besøkte Jakob. Etterat Jakob var kommet hjem, var han temmelig sjelelig nedbrutt og motløs. I denne tid anskaffet han seg sin store, rikholdige boksamling som hadde betydelig litterær verdi. Han leste sent og tidlig, og ervervet seg mange kunnskaper, ikke bare av litterær, men også av populærvitenskapelig natur. Han hadde lett for å uttrykke seg både muntlig og skriftlig og kom således til å danne et sentrum for mange interesserte venner og bekjente i bygden. Han var også en meget flink sjakkspiller. Med levende interesse fulgte han med i det politiske liv. I begynnelsen var han meget radikal, men bøyde senere av mot de moderate. Han var en rettlinjert karakter og meget avholdt av sine mange venner. Dette kom frem ved flere anledninger. Han var den eneste av søskenflokken som var sammen med far og mor omtrent hele livet, og hans forhold til far og mor var rørende. I særlig grad var han øm og omhyggelig for mor.

Han ble snart en meget benyttet mann i bygden: Regnskapsfører for meieriet, overformynder, formann i boligbanken, kommunerevisor, revisor i Kvæfjord sparebank, senere bankens kasserer.

Sommeren 1912 ble han atter syk, og det viste seg utover høsten at sykdommen var av en alvorlig art. Det måtte være hardt for ham å gjøre seg fortrolig med sin harde livsskjebne: Nå hadde han fått seg sitt vakre hjem som han nettopp var flyttet inn i, tjente bra i sikre stillinger og skulle gifte seg med Marianne Kristiansen. Og så med ett ble atter hans lyse fremtidsplaner bratt avskåret, denne gang av døden. Under hans siste sykdom ble han pleiet av Marianne. Han ble begravet den 3. mars 1913 under meget stor deltagelse fra bygden. Sorgen over hans tidlige bortgang var alminnelig, og det ble skrevet mange vakre nekrologer over ham. En nekrolog i "HT" av Bendiks Vik var usedvanlig hjertevarm og dypt følt. Vi yngre søsken har meget å takke Jacob for. Han var alltid villig til å yte oss hjelp og støtte i enhver henseende. Han ligger nå begravet ved siden av far på Kvæfjord kirkegård.

Johan Nicolai, født i Berg 24/10 1870, gift med Elisa Arntsen, f. 21/2 1884, datter av lensmann Arntsen, Flakstad og Sofie f. Heitmann. Deres barn er: Jon Andreas f. 17/1 1913, Eyolf f. 10/8 1914, død 29/10 1918, Hans Christian f. 6/9 1916, Eyvor f. 26/5 1919, Ingebjørg Sofie f. 28/9 1924, d. 30/9 1924, Ingebjørg Sofie f. 6/11 1925, Bernhard f. 23/2 1928.

Bernhard Andreas, f. 21/12 1872, gift med Julie Heiberg f. 18/1 1874.

Ingeborg Sofie, f. 27/5 1874 i gamle Drevlandgården.

Hilda, f. 27/11 1875. Hun ble gift med Richard Reinholdtsen, f. 21/12 1855. De har to barn: Finn Heitmann R. f. 6/12 1898 og Ingebjørg f. 18/6 1903.

Ragna, f. i 1877, døde ca. 1 år gammel i 1878. Jeg husker den dag da hun døde. Jeg lå inne på kammersloftet, da far kom inn til meg, vekker meg, gråter, tar omkring meg og forteller at Ragna er død.

Ragna, f. 16/6 1879, gift med Jakob Kind, f. 4/4 1879. Deres barn: Ivar Heitmann f. 4/12 1901, Ingebjørg f. 15/4 1903, Asveig Birgitte f. 24/6 1904, Fredrikke Marie f. 20/1 1906, Hans Christian Bergersen Kind f. 16/6 1908, Bergliot f. 20/2 1910, Reidun Pernille f. 23/9 1911, Jakob Christian Bergersen Kind f. 26/8 1913, Reidar f. 18/8 1915, Judith f. 6/11 1917, Birger f. 6/2 1920.

Søren Heitmann, f. 16/5 1881.

Hanna Kristine, f. 19/3 1883, død i juni 1886. Hun var en vakker, forstandig og håpefull jente. En deilig vårsøndag, mens far var i kirka, var Hanna sammen med oss eldre søsken og lekte ute på gården. Jeg synes enda jeg ser henne sitte på langvognen sammen med sine eldre søstre og gyng seg. Så begynner hun å gråte så inderlig sårt. Hun ble båret inn på salen. Utover ettermiddagen tiltar smertene, så mister hun delvis bevisstheden. Far kjører til doktoren i Harstad, men før han rekker å komme hjem, er Hanna død. Det var sårt å se fars og mors sorg, husker jeg.

Peter Emil, f. 30/11 1884, gift med Dina Levorsen.

Hans Kristian, f. 26/3 1886.

Birger Marin, f. 1888, død 1889.

Birger Marin, f. 25/7 1891.

En liten datter, født i august 1893, døde straks etter fødselen. En bror skriver i den anledning: "Jeg husker lørdag kveld deretter. Et lite tog ut til kirken, en liten blomstersmykket kiste, en liten grav og tårene i fars øyne. Ingen klokker ringte, ingen prest tilstede". Da denne piken ble født, sto det lenge om mors liv. Doktor Schøyen og hans assistentlege var begge hos mor i mer enn et døgn. Da det hele var overstått, og mors liv reddet, var Schøyen glad. Det fortelles at han sang og nynnet under hele hjemturen.

Alle disse små gravene på Kvæfjord kirkegård ble i min barndom hegnet om og stelt med av mor med rørende omhu.

Far kunne hele sitt liv glede seg ved en sjeldent god helse. Såvidt jeg vet var han ikke hos doktor for seg selv eller kjøpte noen gang medisin til seg selv i hele sitt lange liv før de siste månedene. Våren og sommeren 1925 var usedvanlig varm der nord. Muligens har varmen i forbindelse med arbeidet i potetåkeren vært for meget for far. I slutten av juni fikk han nyreblødning som han

imidlertid ikke enset stort, da han ikke følte noen smerter. Onsdag 8. juli føyde han seg etter doktorens og våre bønner og gikk til sengs for å få blødningen til å stanse. Nå og da måtte han ta seg en tur opp for å se til potetåkrene, gå gjennom stuene og betrakte alt, stå ute og se utover bygden. Blødningen vedvarte hårdnakket til lørdag 25. juli. Da stanset den for en tid, og far sto opp. I denne tid og videre utover måtte far holde meget streng diett. Det verste savn for ham var at han ikke fikk drikke kaffe eller spise fisk. Men han overholdt nøye doktorens forskrifter til punkt og prikke. Etterat vi var reist etter sommerferien, inntrådte en meget vanskelig tid for far og mor: Deres eneste hjelp, Ingebjørg, ble liggende i difteri, huset ble blokkert, vannet i springen mistet de. Heldigvis fikk de hjelp til å ta opp potetene. Men det har sannsynligvis vært for meget for far disse ukene. Dog var han nokså bra på 90-årsdagen den 25. september. Han var oppe denne dagen. Hilda var nu kommet hjem og kunne ordne med det hele. En mengde telegrammer innløp til far. På grunn av difterien våget mange ikke å gå hjem. Med doktoren i spissen gikk dog en hel del om kvelden for å lykkønske far: Bendiks Vik, Hammerø, fru Moksnes, o.fl. Av telegrammer kan nevnes: Hagens Norå, Ruud Elgsnes, Kvæfjord menighetsråd: "En hilsen og takk fra Kvæfjord menighet for trofast kirkegang og følgeverdige eksempel gjennom et langt liv". Skoleinspektør Muldahl, Tønsberg: "Hjertelig lykkønskning til den gamle høvding for opplysningsvesenet. Velsignelse over dine hederfulle år". "Peters kolleger ved Tønsberg folkeskole sender sine varmeste lykkønskninger til 90-årsjubilanten med ønsket om at livsaftenen fremdeles må bli lys og lykkelig". "Birgers studiekamerater sender Dem sin ærbødige hilsen". Og mange andre vakre telegrammer.

Etter 25. september forlot ikke far sengen mer, med unntak av korte stunder de første ukene. Overfor sine omgivelser, for å styrke dem, fortalte han alltid at han nok ville komme seg igjen. I den første tiden var det ham en plage å ligge. Han syntes han ennå hadde så meget som skulle gjøres. Etter hvert som tiden gikk ble han mer og mer fortrolig med sengen. En søster skriver 7/11:

"Livskraften og virkelysten har vært så sterk hos far at han like overfor sine omgivelser aldri har lagt for dagen at han tenkte på sin livsdags avslutning. Nu ser det imidlertid ut som om han har gjort seg fortrolig med tanken på at han aldri mer vil forlate sengen. Nu siger han bestandig: "Skje Guds vilje. Å, det er så godt å ligge". Han tenker nu bare på alle som har det ondt og ønsker inderlig at alle skulle være så glad og lykkelig, tilfreds og fornøyd som han. Du kan tro at far er strålende vakker der han ligger i sin seng med sitt eigode, lykkelige smil og vinker og nikker til oss alle. Det er ut som om han alltid tenker på å oppmuntre og glede oss og inngi oss lyst humør og krefter. Aldri hører vi annet enn gode, kjærlige, oppmuntrende ord fra ham. Omsorg og omtanke har han for oss alle, særlig for mor, og ordner alle ting så det skal være trygt og godt for mor og oss alle. Og så makeløs tålmodig som han er! Når hostetakene kommer kan vi se hvor han lider på grunn av stingene gjennom bryst og rygg, men aldri hører vi et klagende ord fra hans munn. Smertene holder han for seg selv. Til enhver tid viser han den største tilfredshet og lykke, og det er en fryd å være i hans nærhet".

Den 20/11 skriver min søster:

"Det er sikkert at far ikke har lang tid igjen. Han ber meg overbringe hans kjærligste hilsen til Eder alle. Du skal tro han er yndig der han ligger i sin seng. Det er et vidunderlig fredfullt, eigodt smil bestandig på hans ansikt, og han synes at han har det så godt. Det er en storartet far vi har! Gud give han kunne få sitt ønske oppfylt og se flest mulig av sine barn igjen i julen".

Det siste telegram jeg fikk før fars død var beroligende. Men 3 dager etter, den 27. november

døde han.....

En bror og jeg kom fredag den 4. desember i et forrykende uvær hjem om kvelden kl. 6. Fire sortkledde, av sorg nedbrudte kvinner sto på gangtrappen og tok mot oss. Særlig Ragna og Inga så elendig ut. Det så ut som om mor og Hilda hadde holdt seg bedre oppe. Hilda fulgte meg straks opp til far som lå i sin seng med et fredfullt uttrykk. For meg så det ut som om han lå og sov med sitt sedvanlige eiegode smil og ansiktsuttrykk. Til tross for at en uke var gått siden hans død, var det ingen forandring å merke. Og så lenge sto jeg og så på far at det forekom meg som om far lå lys levende for meg i sengen. Hele kvelden var fylt av far. Vi fikk da høre om hver dag av fars siste tid. Kun noen spredte trekk skal her gjengis:

Lørdag 7. november kom onkel Klaus hjem. Man merket på far at han ble alvorlig. Han visste nemlig at onkel kom for å si ham det siste farvel. Onkel var hos far til tirsdag. Da onkel går i kirken 22. s.e. Tref., kaller far mor inn til seg. Han er da usedvanlig alvorlig. Han ber mor om å gå til kirken, hans annet hjem, og si den farvel fra ham. Under dyp bevegelse nevner han da hvilken betydning kirken har hatt for ham hele livet. Mor utførte det henne pålagte verv, sikkert med en inderlighet og oppriktighet som det står i et menneskes makt å gjøre det. Mens mor og onkel er i kirken, kaller han Hilda inn til seg og sier til henne at det var tanken på mor og hvordan det skulle gå henne når han forlot henne, og hun ble alene som gjorde ham urolig og ikke ga ham den forønskede fred. Han ba da Hilda om ikke å forlate mor, og at hun og Reinholdtsen flyttet til Strand når R. sluttet i Sydvaranger, og være sammen med mor. Da Hilda lovet ham dette, så det ut som en tung byrde var tatt fra ham, og at han nå var helt ut tilfreds med hvordan utgangen på hans sykdom ble. Med et lykkelig smil tok han mot mor da de kom fra kirken og fortalte dem dette. Og strålende lykkelig forteller han dette til alle som kom for å se til ham: "Det så ut som om ham ville stadfeste løftet med flest mulig vitner". Han får løfte av onkel Ola at han skal hugge veden til mor så lenge han orker. Han sender bud etter Peder K. Pedersen, som lover ham alltid å sørge for ved når mor ønsker det. En gang da doktoren var alene med far, sier far: "Nu er jeg helt ferdig å ta mot døden. For nu vet jeg at mor vil få det godt. Hilda har lovet å være hos mor". Far hadde en temmelig voldsom nyreblødning, særlig den siste tid. Det så ut som om det rene blod kom. En dag så Hilda at urinen var uten blod og fortalte dette i overstrømmende glede. Far så alvorlig på henne og sa kun disse ord: "Hilda, husk jeg kan den 3. bønn". Han viste en storartet tilfredshet og tålmodighet. Med et eiegodt smil lå han i sin seng og hadde kun kjærlige, oppmuntrende ord til alle. Klokken og lampen var hans gode kamerater, sa han, særlig om nettene. Mange kom for å besøke ham, og flere fikk også lov å komme opp til ham. Alle gikk ut fra ham med andakt og høytid i sin sjel. Hilda var helt uerstattelig, og viste seg å være aldeles enestående som sykepleierske for far. Med en aldri sviktende, rørende offervilje, tålmodighet og kjærlighet var hun om far både dag og natt i de to måneder som han lå syk. Dertil kom omsorgen for mor. En tid så det ut som om mor også skulle bli liggende til sengs, og Hilda var alene om alt. Da Inga kom hjem, ville hun få en sykepleierske til far. Men far ville det ikke. "Jeg vil ikke ha annen søster enn søster Hilda", sa han. Og distriktslegen sa at hun maktet det utmerket. Mor ytret flere ganger ønsket om at presten skulle komme og meddele far nattverden. Han ønsket imidlertid at man skulle vente og se om han ikke ble så bra at han kunne komme i kirken. Da mor ytret tvil herom, sa far: "Tro meg, mor, jeg kommer aldeles sikkert ennu engang i kirken!" Han syntes han hadde det så godt og ønsket bare at alle mennesker var så tilfreds og fornøyd som han. Mens bronkitten (lungebetennelsen) varte, led han delvis nokså mye, særlig når de harde hostetakene varte. Senere hadde han neppe egentlige smerter, unntagen på det siste. Onsdag 25. november var Olaf Fagerlid og satte inn dobbeltvinduer på salen. Far fulgte da interessert med arbeidet og talte kvikt med Olaf. Alle som fikk lov å komme inn til far, fikk et alvorsord med seg ved avskjeden, har jeg hørt av flere. Torsdag ettermiddag 26/11, siste dag far levde, var Andreas Eriksen inne hos far, og disse to gamle venner hadde en hyggelig stund sammen. "Jeg ante ikke at avslutningen skulle komme så hurtig", sa A.E. siden til meg. Om kvelden ble far meget dårlig. En voldsom magesyke ga ham aldri fred. Dette plaget ham meget.

Ved 9-tiden var han meget dårlig og avkreftet. Men så begynner han å synge "O, Jesu navn, hvor godt du er for den som tror på deg!" med høy og klar stemme. Hele sangen, 5 vers, kunne han utenat. Da mor var redd for at dette ville anstrenge ham for mye, ba hun far om å slutte. Far svarer med å synge med enda høyere røst. Da han kommer til siste vers, synger han med så høy, kraftig stemme som noen sinne før. Senere er han noe urolig, og ber Hilda stadig snu og flytte seg i sengen. Han hadde det ikke bra da. Mor og søstrene beslutter da å sende bud etter doktoren. Til å begynne med ønsker ikke far det, men går dog inn på det til slutt. Mens Svedjan var utover etter doktoren, spurte far om ikke doktoren snart kom. Han ber Hilda finne frem medisiner til ham. Det siste mor hører far si var disse ord: "Herre Jesus, hjelp meg!" Doktoren kom ved 11-tiden og foretok straks en kamfer-innsprøytning. Etter denne tid er far kortere stunder uten bevissthet, men enkelte stunder helt klar. Ved 1-tiden om natten, mens doktoren, mor, Inga og Hilda sto rundt sengen, sovnet far inn, fredfullt og stille. Før han lukket øynene for siste gang, åpner han dem og ser stort og lenge opp mot det høye. Doktoren sier: "Nu er far forklart. Nu tilhører han ikke lenger oss. Nu er han gått inn til det evige liv!" Mor og Inga går ned, mens doktoren og Hilda steller med far. Utpå morgensiden legger disse 3 kvinner seg fullt påkledd nede i stuene. Til meg sa distriktslegen at han inderlig hadde ønsket at jeg hadde fått stå ved fars dødsleie. Jeg ville da ha fått et mektig minne for livet.

Om morgenen står disse 3 nedbrudte kvinner alene. Telefonen til Kinn var brutt. I et forrykende uvær får de allikevel bud til Ragna. Hun går da i uværet på ski først til Finsæter, så videre innover Godfjord, hvor hun treffer doktoren. Hun får følge med ham om Gullsfjord og kommer om natten hjem. Det var da dårlig med Ragna. Hun så elendig ut. Søndag 29/11, midt under prekenen minner presten i noen varme, inderlige ord om ham som nå var gått bort og som alltid ville bli savnet.

Begravelsesdagen var satt til mandag 7/12. Da man håpet at Reinholdtsen skulle komme, utsattes begravelsen til tirsdag 8/12 kl 1. Imidlertid inntraff uvær så Reinholdtsen ikke kom til Vadsø, og kom derfor ikke. Hver dag, mange ganger om dagen, var vi oppe hos far som lå der likedan som da han døde. Det var nemlig streng kulde disse dagene. Mandag kl. 4 går vi alle opp på salen og tar avskjed med far under dyp bevegelse. Ennå kunne man ikke merke nevneverdig forandring på ham. Så bærer Hans, Birger og jeg far ned i stuen hvor kisten sto. Da far var kledd på av menighetssøsteren, ble lokket skrudd på. De klær som far fikk på seg for siste gang, var av fineste slag som skaffes kunne i Harstad. Kisten med varekiste var av beste sort. Om kvelden var mor og skrudde lokket av, la en vakker levende blomst fra Dina og fars meget brukte salmebok på hans bryst. Salmeboken fulgte far i graven.

Som før nevnt var det uvær fredag, lørdag, søndag og mandag med storm, snefokk og hard kulde. Tirsdag, begravelsesdagen, er det fint vær med stilla, klar himmel og mildvær. Fredag gikk "stor-lokalen" fra Harstad med fars kiste, men måtte snu på grunn av uværet. Lørdag kjører så Sverre og Hjalmar i uværet over eidet etter kisten, og kom i god behold tilbake om kvelden. På grunn av uværet så det ut som om onkel Klaus, tante Johanna, onkel Johan og Høgdafolket ikke skulle komme til fars begravelse. Men om kvelden og natten kom de alle frem. Naboene og bygdefolket viste en rørende deltagelse og offervilje i denne tid. Intet økonomisk offer ble skydd for å få kirken pyntet på en særdeles vakker måte. I spissen for dette sto Fochsens, prestens, fru Moksnes, Peder Hansens, Alma Strand, frk. Lyché o.fl. Naboene hjalp til på selve begravelsesdagen. Svedjans hadde stillet sitt hus til rådighet. Det ble traktert med kaffe og sjokolade til dem som ønsket. Omkring 80 kranser kom inn. Mange telegrammer og varme brev kom til mor. Jeg skal nevne navnene på de fleste som sendte kranser:

Ludvig og Marie Bach, Søster Oleanne, lærer Brennsunde, Benjaminsens Risøyhamn, Heggelund Andreassen Andenes, lærere og lærerinner i Kvæfjord, Bendiks Viks,

Theodor Markussen, kjøpmann Mehus, Peder Hansens, Peder Nilsens, onkel Klaus og tante Johanna, Nilsen Trastad, Størker Størkersen, Alma Jakobsen, Olaf Fagerlid, Peder Anfinnsen, kjøpmann Nicolaisen, fru Drevland, Martin og Adelaide Olsen, Gammelfru og frk. Fochsen, Hammerøs, lærer Kristiansens Harstad, Andreas Eriksen, Aron Olsen, Gjermund Kind, sogneprest Kleivans, Hagens Norå, Bjørbaks, Peder Fochsens, Sørensen kolleger, Peters kolleger, Hans' kolleger, lærer-personalet ved Askim middelskole, lærer Aas, Peder K. Pedersen, Dehard Nicolaisen, lærer Gravem Øia, Hans Andersen Tennvassås, disponent Ellingsen, Amundsen Strand, Heitmann og tante Sofie, tante Ingeborg, Amundsen Oslo, fru og frk. Levorsen Tønsberg, Olaf Dahlberg, professor Ottesen, Øyvind Bjørbak, alle onkel Klaus' barn, Jon Olsen Berg, Jørgensens Andenes, Gitta og Jørgensen Oslo, fru Moksnes, kaptein Holthes, Ole Dahl, Marianne, dr. dosent Broch, Størkersens, frk. Lyche, Theodor Berg, lensmannens, Andreas Hagens, Hans Gåre, doktor Gregertsens, baker Pedersens, Zakarias Høgda, Ole Høgda, doktor Håkon Hansens, doktor Kulseng Hansens, o.fl.

En mengde mennesker var samlet i hjemmet kl. 1. "Mann var gått av huse" den dagen. Deltagelsen var enestående. Mor ønsket bestemt at en av hennes barn skulle frembære hennes siste takk og farvel ved båret til far, hvilket også ble gjort:

"Når du nu, kjære far, for siste gang forlater dette hjem som du har bygget for deg, mor og oss dine barn, vil jeg si deg et siste farvel fra mor som jeg vet du holdt så inderlig av, og fra oss dine barn, både vi 6 som står samlet om din bære, og de 3 som har manglet anledning til å være her idag. Og en inderlig takk fra mor og oss dine barn for hver dag, hver time, hver stund vi har hatt den lykke å leve sammen med deg. Fredens ånd har hvilet over ditt livs virke, fredens ånd hvilte over deg i din siste stund, fredens ånd - det skal være vårt mål - skal fortsette å hvile over det hjem som du nu forlater. Atter engang: Takk! Farvel!"

Mor hadde selv bestemt bærerne: Peder Nilsen, Peder Anfindsen, Størker Størkersen, lensmann Olaisen, Theodor Berg og Olaf Fagerlid. Reservebærere var Jacob Kind og Ola på Høgda. Høgda-folket var møtt frem med hest og slede, og ønsket å kjøre far til kirken. Etter at salme nr. 2 var sunget, ble far under stor bevegelse båret ut av stuen og ned på veien hvor Høgda-folket tok mot kisten. Og så satte toget seg i bevegelse. Da toget var kommet til kirkeoppkjøringen, var slutten av toget enda nedenfor vårt hjem. Da vi kom til kirken, var allerede en mengde mennesker samlet der. Og så ble fars blomsterdekkede kiste båret inn i kirken og satt foran den plass som han i så mange år hadde stått på, både i gledens og sorgens dager. Hans spilte orgel. Hans vakre orgelspill bidrog meget til å forhøye høytideligheten. Klokken 2 begynte denne i kirken, en høytidelighet som var meget gripende og sent vil glemmes av den store skare som var tilstede. Kirken var fylt til siste plass. Trykte salmer ble utdelt. Salmene var valgt av søstrene etter beste skjønn i fars ånd. Stoler for mor og oss barn var reservert oss ved fars kiste, men mor ønsket å sitte på fars plass, og vi barn satt rundt henne. Etter at salmen "At sige verden ret farvel" var sunget, besteg sogneprest Kleivan prekestolen og preket i ca. 10 minutter over et Gudsord. Så gjennomgikk han fars livsvirke i en ca. 20 min. varm, inderlig, korrekt tale. Kleivan tale om fars virke var utmerket i enhver henseende, og vitnet om en dyp forståelse av far og hans livsgjerning, og et inngående kjennskap hertil. Uten å bruke sterke ord fant sognepresten de riktige ord og uttrykk som i enhver henseende dekket far og hans virke. Kleivan minnet også mor i noen hjertevarme ord, hennes store betydning for far og hans livsvirke. De etterfølgende taler holdtes fra kordøren, fars gamle plass. Først kom Hammerø frem og la en krans fra Kvæfjord skolestyre. Han talte korrekt og uttømmende om fars arbeide som skolemann, ikke bare i sin egen skolestue, men også som bygdens mangeårige leder av skolevesenet som skolestyrets formann. Fars innsats for bygdens skolevesen ved gjennomførelsen av den nye skole, og grunnleggelsen av bygdens nåværende skoleordning ble omtalt. Og at far var kjent også utenom den snevre bygds grenser, viste da mange kranser og store deltagelse selv fra langt bortliggende

lærerkorporasjoner. Og så nedla han med noen varme ord kranser fra Bratsberg-kleivens skoles lærerpersonale Skien, Tønsberg folkeskoles lærerpersonale og Møllergatens skoles lærerpersonale (Kransen fra Askim middelskole kom dagen etter). Hammerøs tale var helt igjennom korrekt, meget anerkjennende likeoverfor fars livsvirke, og formfullendt. Etter han kom fars mangeårige trofaste venn og kollega, fhv. lærer Dehard Nicolaisen, og som menighetsrådets formann nedla han en krans fra Kvæfjord menighet. Han var dypt beveget, og det var tider under hans gripende tale at jeg hadde inntrykk av at "hans sjel var utenfor legemet!" Under talen var hele forsamlingen dypt grepet. Han gjennomgikk fars betydning for kirken og kristenlivet i bygden, og fars oppdragende gjerning både for gamle og unge. "Ved sitt ord og eksempel viste han veien for oss andre. Det fulgte hellig høytid med Bergersen, enten han sto på denne plass, eller han på sin fordringsløse beskjedne måte arbeidet ute i menigheten!" Fars arbeid for kristenlivets vekst, for de fattige og trengende ble nevnt. Nicolaisens tale var meget gripende og dypt følt, og vil visselig sent bli glemt. Hans stemme var bløt, melodisk og klar, hans fremførelse flytende og formfullendt, hans fremtreden beskjeden. Når jeg siden tenker på Dehard Nicolaisen, vil hans bilde fra hin merkelige dag stige frem for min sjel slik som han sto i kordøren og senere ved fars kiste. Lærer Hilmar Berg nedla en krans fra lærerne og lærerinnene i Kvæfjord, med takk for hva far hadde vært som kollega og venn. Hans Gåre nedla en krans fra Kvæfjord Sparebank med takk for fars mangeårige arbeid for denne. Lensmann Olaisen nedla en krans fra seg og sin familie med noen vakre ord. Deretter trådte Klaus Bergersen frem i kordøren og nedla en krans på fars bære. Han var dypt beveget. I en gripende tale som gjorde et sterkt inntrykk på oss alle, gjennomgikk han samlivet med far i barne- og ungdomsårene, ja, helt til det siste, og det for disse to brødre særegne brorskapsforhold hele livet igjennom. Far hadde vært hans ideal i barn- og ungdommen. "Slik som far var, var det hans mål å være hele ungdommen igjennom". Hans tale var velformet, inderlig og dyptfølt. Onkel Klaus' bilde vil stadig stige frem for min sjel, slik som han sto den dag i kordøren foran fars bære, kjempende med seg selv og vant seier. Så trer atter Dehard Nicolaisen frem og stiller seg ved siden av fars bære og nedlegger en krans på sin gamle, trofaste venns bære fra D.N. I en gripende tale skildrer han fars trofasthet som venn og kollega i de mange år de hadde arbeidet sammen, og senere etter at de begge hadde sluttet i skolen. Han var ved denne anledning en talsmann ikke blott for den store venneskare som far dannet et sentrum for, men også for fars store familie og barneflokk, for hvem far stadig hadde vært en sentrumsfigur. I noen gripende ord berørte han fars evne til å vende det 4. buds forgjettelse til sine barn. Under dyp bevegelse sa så D.N. sin venn et siste farvel. Så trådte da til slutt onkel Johan Heitmann frem i kordøren og nedla en krans fra seg selv og tante Sofie. Han var sterkt beveget, kjempet tappert og vant seier: Far hadde vært den første som hadde forberedt ham for Herrens bord og til å gjenta sitt dåpsløfte gjennom konfirmant-forberedelsen. Derved hadde far nedlagt et virksomt frø for fremtiden ved den alvorlige, inntrengende måte som far hadde gjort dette på, og det hadde også hatt betydning for hans senere liv. Far hadde vært hans trofaste venn, veileder, rådgiver og støtte gjennom livet, og far hadde hatt den største innflytelse på hans livsførsel. Onkel Johans stille, sterke kamp for å vinne over sin bevegelse der han sto foran fars bære i kordøren - og vant seier - vil jeg alltid minnes. Så ba sognepresten en kort bønn foran alteret. Stående sang forsamlingen "O, tenk når engang samles skal", fulltonig og kraftig. Hans spilte som utgangspreludium modulering over "Nu vil vi sige hverandre farvel". Under den største del av preludiet sto alle 8 bærere som vakt rundt bæren i ca. 5 minutter, mens hele forsamlingen forøvrig sto og hørte på i andakt. Og så satte toget seg langsomt ut av kirken mot fars siste hvilested, graven. Mor ble ført av Birger og meg. Hun holdt seg oppe over forventning, skjønt det undertiden holdt på å klikke for henne. Og så ble fars blomsterdekte kiste nedsenket i graven, og jordfestelsen fant sted. Det var da blitt mørkt. Høytiden inne i kirken hadde vart i ca. 2 timer fra 2 til 4. Da mulden skulle kastes på kisten, tok vi mor med og gikk hjem. Vi var redd for at mor ikke greide mer. Lensmannen sa til meg på hjemveien: "Det vi i dag har sett og hørt har vært gripende høytidelig. Men hva mener du hva vi ville ha sett og hørt i kirken i dag om vi hadde kunnet bruke sjelens øyne og ører!"

Etter et langt virksomt liv som var viet til arbeidet og til å gjøre det som var rett og riktig mot alle, hviler nå far på Kvæfjord kirkegård. Han er nå gått bort, men hans ånd, fredens ånd, vil hvile over hans grav. Hans minne vil være hellig, ikke bare for mor og hans barn, men også for hans store venneflokk, som han i livet samlet om seg. Hans livs virke har satt merker etter seg, enten han ved åndens makt arbeidet blant barn og ungdom, eller han utførte håndens arbeid. Hans lysende eksempel vil bli bevart i kjær erindring.

Jeg vil slutte med å referere hva en av fars gamle venner skrev til mor ved fars død:

"Trods sorgen og savnet vil vi nu gjerne være med å unne ham den siste hvile. Han var en fredens mann. I fred gikk han bort, og fred vil alltid lyse og hvile over hans minne."